

**YENİ BİR İDARİ FAALİYET ALANI:
“VERBİS” (VERİ SORUMLULARI SİCİL BİLGİ SİSTEMİ)**

Doç. Dr. Dilşat YILMAZ*

ÖZET

Kişisel verilerin korunması konusu, evrensel alandaki eğilime paralel olarak, Türk hukuk sistemi içerisinde de tüm hukuk alanlarının en güncel konularından bir tanesi haline gelmiştir. Konunun uluslararası alanda yaklaşık yarım asır önce başlayan hikâyesi, teknolojik gelişmeler ve bilişim sistemleri alanındaki ilerlemeler ile daha da önemli bir hale gelmiştir. Kişisel verilerin korunması konusunun giderek artan önemi, korumanın konusu olan verilerin niteliği ile açıklanabilir. Bu sebeple uluslararası platformda ve pek çok ülkede konuya ilişkin özel nitelikli düzenlemeler yıllardır gündemdeki yerini korurken, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ülkemiz bakımından da uluslararası nitelikteki temel düzenlemeleri dikkate almak suretiyle, kişisel verilerin korunması konusunda çeşitli ilkeler getirmiş ve birtakım yöntemler öngörmüştür. Bahsi geçen yöntemlerden bir tanesi de, veri işleme konusunu daha şeffaf, hesap verebilir hale getirmek ve veri sahiplerinin haklarını koruyabilmek açısından, Kişisel Verileri Koruma Kurumu nezdinde veri sorumluları sicili tutulmaya başlanmasıdır. Bu makalede, veri sorumluları sicil bilgi sisteminin veri sahiplerinin haklarını koruma fonksiyonu ve sicil tutma faaliyetinin idare hukuku kurumları bağlamında anlamı- yargı kararlarından yararlanılmak suretiyle- konusunda bilgi verilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kişisel Veri, Kişisel Verilerin İşlenmesi, Veri Sorumluları Sicili, Kişisel Verileri Koruma Kurumu, İdarenin Sorumluluğu.

* Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İdare Hukuku Anabilim Dalı, dilsat.yilmaz@hbv.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-3531-6289, (Geliş Tarihi: 19.02.2020 – Kabul Tarihi: 14.04.2020).

A NEW ADMINISTRATIVE ACTION AREA: “VERBIS” (DATA CONTROLLER REGISTER INFORMATION SYSTEM)

ABSTRACT

Protection of personal data has become one of the most popular subjects of all areas of Turkish Law system, in parallel with international trend. The history of the subject that has started approximately half century ago, has become more important because of the technologic improvements and developments in information systems. The growing importance of the subject can be explained by the subject of this protection. Because of this fact, while the regulations in this area keeps their importance in international area and in many states, (Law No: 6698) Law on the Protection of Personal Data has envisaged some principles and a certain number of methods in personal data protection by taking into account basic regulations in international area. One of these mentioned methods is data controller register that is kept by Personal Data Protection Authority and aims to render the data processing clear and accountable; and to protect the rights of data subjects. In this article, it is aimed to give information about the data controller register information system's function in protection of rights of data subjects and meaning of the action of keeping register- taking into account of court decisions- from the point of administrative law institutions.

Keywords: Personal Data, Processing of Personal Data, Data Controller Register, Personal Data Protection Authority, Liability of Administration.

GİRİŞ

Kişisel veriler ve bu verilerin işlenmesi, son yıllarda neredeyse tüm hukuk dallarının ilgi alanında yer almıştır. Bu durum, söz konusu verilerin bireyin kişilik hakkı ile doğrudan ilişki içinde olmasından kaynaklanmaktadır. Kişilik hakkı, yeni tarihli bir yargı kararında “...kişi kavramını da içinde barındıran kişinin, kişi olmasından ötürü sahip olduğu, hak ve fiil ehliyeti ile hukuk düzeninin korunmaya değer bulunduğu maddi ve manevi kişisel değerleri üzerindeki mutlak haktır”¹ şeklinde tanımlanmaktadır. Kamu hukuku

¹ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E: 2018/19-374, K: 2018/943, T: 25.04.2018, Yargıtay bir başka kararında, hakkın kapsamını da doktrin ve içtihatlarla yer vererek açıklamaktadır: “Öğretide kişilik hakkının değişik şekillerde tanımlandığını görmek mümkündür; “Şahsiyet hakkı, şahsın bedeni ve maddi tamamıyetine, kişiliğini teşkil eden sair unsur ve varlıklarına karşı haksız tecavüzlere kaçınılmasını herkesten talep etmek hususundaki haktır” (Jale Güral Akipek, Türk Medeni Hukuku, C.I, Başlangıç Hükümleri - Şahsın Hukuku, Ankara 1961, s.108); veya kişilik hakkı, her şahsın esaslı niteliklerinden olan şahsi varlıklarında, hayatı, sağlığı, vücut bütünlüğü ve keza manevi ve fikri değerleri, mesela hürriyet, şeref ve şöreti, özel hayat çevresi üzerinde korunmasını gerektiren mutlak bir haktır” (Zahit İmre, Medeni Hukuka Giriş, 3.Baskı, İstanbul 1980, s.445); şeklindeki tanımın yanında “kişilik hakkı, kişinin var olma nedenini teşkil eden, onu oluşturan ve ilke itibarıyla da malvarlığı haklarının karşılığı olup onun dışında kalan hakların tümüdür” (Bülent Köprülü, Medeni Hukuk, 2.Baskı, İstanbul 1984, s.263) şeklinde tanımlar da yapılmıştır. Şüphesiz, yapılan tanımlamaların hepsi kişilik hakkını değişik yönden anlatmaktadır. Ancak, çok genel bir ifadeyle, kişilik hakkı, “kişinin, kişisel değerleri üzerinde sahip olduğu mutlak ve tekeli haktır” şeklinde kısa ve öz bir tanımlama da yapılabilir. Doktrine göre kişisel haklar (şahsiyet hakları), kişinin kendi hür ve bağımsız varlığının bütünlüğünü sağlar. Hayat, beden ve ruh tamlığı, vicdan, düşünce ve ekonomik çalışma ve her çeşit özgürlüğü, şeref, haysiyet ve itibar, mesken masuniyeti, ölmüş yakınlarının anısı, ün, ad, sır ve resim hep kişisel varlıklardır. Bunlar sınırlı olmayıp, zaman ve mekana göre değişir. Zarar görmesi şart olan “şahsiyet hakkı” kavramı hukuk sözlüklerinde şahısların maddi, manevi ve ekonomik bütünlüğü üzerindeki mutlak hakları olarak tarif edildikten sonra, vücut bütünlüğü, sağlığı, ismi, şeref ve haysiyeti resmi, hürriyetleri, sır çerçevesi, iktisadi ve fikri faaliyetleri şahsiyet hakları olarak sayılmaktadır. Yargıtay İçtihatlarına göre ise, kişilik hakkı, kişinin kendi özgür ve bağımsız varlığının bütünlüğünü sağlayan ve herkese karşı iler; sürülebilen mutlak bir hak olarak kabul edilmekte ve şahsiyet hakkına tecavüz, şahsiyetin kapsamına giren unsurlara tecavüzü ifade ettiği kabul edilmektedir. Şahsiyet hakkı, şahsiyeti oluşturan değerlerin tümü üzerindeki hakki belirtmek üzere kullanılan deyimdir. Bu genel şahsiyet hakkının münferit unsurlar bakımından görünümüne münferit şahsiyet hakları denilebilir. Bu açıdan kişinin hayatı, sağlığı ve vücut tamlığının, beden ve ruhsal bütünlüğünün, duygu yaşantısının da ruhsal uyum ve denge, ruhsal sükun, yakınlarla olan gönül bağlılığı, aile birliği şeref ve haysiyetinin, resminin, özel hayatının gizliliğinin, sınırlarının, duygu yaşantısı ve düşünce dünyasının, manevi acılar verdirilmek yolu ile ruhsal varlıklara saldırılmasının vs. hukuka aykırı tecavüze karşı korunmasından söz edilir. Şahsiyeti oluşturan unsurların teker teker sayılması mümkün değildir. Zamanın ihtiyaçlarına göre yeni unsurlar nazara alınmaktadır...” Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E: 2012/4-179, K: 2012/412, T: 27.06.2012, Makaledeki yargı kararlarına erişim, aksi belirtilmediği sürece Kazancı İçtihat Bilgi Bankası (KİBB)’ n dan sağlanmış olup, KİBB ve diğer elektronik ortam kaynakları bakımından s.e.t.: 17.02.2020.

alanında bireylerin hak ve hürriyetlerine kamu gücü ile müdahalenin imkân dâhilinde olması, kişilik hakkı konusunu özellikle kamu hukuku bakımından daha da önemli ve dikkat çekici hale getirmektedir. Nitekim Yargıtay bir kararında “...Kişilik haklarına saldırı halinde kişilik hakkı ister gerçek kişi isterse tüzel kişi olsun Devlete karşı Anayasa hükümleri ile idareye karşı idare hukuku hükümleri ile suç teşkil eden tecavüzlere karşı ise ceza hukuku hükümleri ile korunmuştur...” diyerek kamu hukuku ile kişilik hakkı arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır². Konunun idare hukuku boyutu da çeşitli açılardan detaylı olarak inceleme konusu yapılabilir. Bu çalışmada, makalenin yazılmakta olduğu dönemde henüz sağlanmaya çalışılan ve hakkında idare hukuku alanında yapılmış akademik çalışma tespit edilemeyen önemli bir kişisel veri koruma yöntemi olarak öngörülen veri sorumluları siciline kayıt kayıt süreci konusu, temel olarak idarenin anılan noktadaki görev ve sorumlulukları çerçevesinde ele alınacaktır. Bu bağlamda yeri geldikçe, idare hukukunun kamu hizmeti ya da idari teşkilat gibi ilgili konularına da değinilecektir.

I. VERBİS SİSTEMİNİN TEMEL KAVRAMLARI

VERBİS (Veri Sorumluları Sicil Bilgi Sistemi) sistemi 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (Kanun)³ ve bu Kanuna dayanılarak hazırlanan Veri Sorumluları Sicili Hakkında Yönetmelik (Yönetmelik)⁴ dikkate alınarak en genel şekliyle, veri sorumlularının kontrolü altında işlenen kişisel verilerin işlenme sebebi, veri konusu kişi ya da grupları ile işlenen verinin kategorik olarak kayıt altına alındığı ve Kişisel Verileri Koruma Kurumu (Kurum) tarafından tutulan sicili ifade etmektedir⁵. O halde öncelikle kısaca kişisel veri, kişisel verilerin işlenmesi ve veri sorumlusu kavramlarına açıklık getirmek gerekmektedir.

² Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E: 2014/4-213, K: 2016/70, T: 22.01.2016

³ RG. 07.04.2016, S. 29677.

⁴ RG. 30.12.2017, S. 30286.

⁵ Ayrıca bkz. <https://verbis.kvkk.gov.tr/UploadedFiles/SORULARLA_VERB%C4%B0S.pdf>

A. KİŞİSEL VERİ

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu m. 3/d uyarınca kişisel veri, “Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi” yi ifade etmektedir. Bu kapsama hangi verilerin dâhil olduğuna, Anayasa Mahkemesi bir kararında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararına da atıf yapmak suretiyle yer vermektedir: “...9. 6698 sayılı Kanun’un 3. maddesine göre kişisel veri, kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi ifade etmektedir. Anayasa Mahkemesinin kararlarında da belirtildiği üzere “... Bu bağlamda adı, soyadı, doğum tarihi ve doğum yeri gibi bireyin sadece kimliğini ortaya koyan bilgiler değil; telefon numarası, motorlu taşıt plakası, sosyal güvenlik numarası, pasaport numarası, özgeçmiş, resim, görüntü ve ses kayıtları, parmak izleri, IP adresi, e-posta adresi, hobiler, tercihler, etkileşimde bulunulan kişiler, grup üyelikleri, aile bilgileri, sağlık bilgileri gibi kişiyi doğrudan veya dolaylı olarak belirlenebilir kılan tüm veriler” kişisel veri olarak kabul edilmektedir (E. 2013/122, K. 2014/74, 9.4.2014; E. 2014/149, K. 2014/151, 2.10.2014; E. 2013/84, K. 2014/183, 4.12.2014; E. 2014/74, K. 2014/201, 25.12.2014; E. 2014/180, K. 2015/30, 19.3.2015; E. 2015/32, K. 2015/102,12.11.2015)...”⁶.

⁶ “...10. Kişisel veri kavramı tarafı olduğumuz Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nde (AİHS) açık bir şekilde düzenlenmemekle birlikte, AİHS’nin uygulanmasına ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında 108 sayılı Sözleşme’ye atıfta bulunulmakta ve bu verilerin özel yaşamın gizliliğinin bir parçası olduğu kabul edilmektedir. AİHM kararlarında kişilere ait “görüntü”, “fotoğraf”, “parmak izi”, “DNA profili”, “hücre örnekleri”, “ev adresi” ve “yaş, doğum tarihi ve fiziksel özellikler” kişisel veri kapsamında değerlendirilmektedir (Peck/Birleşik Krallık, B. No: 44647/98, 28.01.2003; Sciacca/İtalya, B. No: 50774/99, 11.01.2005; S. ve Marper/Birleşik Krallık (Büyük Daire), B. No: 30562/04, 30566/04, 04.12.2008; Alkaya/Türkiye, B. No: 42811/06, 09.10.2012; K.U./Finlandiya, B. No: 2872/02, 02.12.2008)...”, Anayasa Mahkemesi, E: 2016/125, K: 2017/143, T: 28.09.2017, Anayasa Mahkemesi Resmi Web Sayfası.

B. KİŞİSEL VERİNİN İŞLENMESİ VE VERİ SORUMLUSU

Bir üst paragrafta yapılan tanım dikkate alınarak kısaca, kişileri belirlenebilir hale getiren bilgiler⁷ şeklinde ifade edebileceğimiz kişisel verilerin işlenmesi ise; Kanun'un 3/e maddesi uyarınca "Kişisel verilerin tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla elde edilmesi, kaydedilmesi, depolanması, muhafaza edilmesi, değiştirilmesi, yeniden düzenlenmesi, açıklanması, aktarılması, devralınması, elde edilebilir hâle getirilmesi, sınıflandırılması ya da kullanılmasının engellenmesi gibi veriler üzerinde gerçekleştirilen her türlü işlemi" ifade etmektedir. O halde kişisel verilerin işlenmesi, bu verilerin yukarıda açıklanan niteliği göz önüne alındığında, özel hayatın gizliliği⁸ özelinde⁹ kişilerin temel hak ve hürriyetleri bakımından bir müdahale niteliğindedir ve bu sebeple de özel bir korumayı da gerekli

⁷ "...Kişisel veri, bireylerin kimliklerini belirli hale getirmeye elverişli her türlü bilgi olarak tanımlanabilir..." <<https://www2.tbmm.gov.tr/d26/1/1-0541.pdf>>, 6698 sayılı Kanun Genel Gerekeçe.

⁸ Özel Hayatın Gizliliği, Anayasa m. 20/3: "...Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir".

⁹ Özel hayatın gizliliğinin kişilik hakkının unsurlarından olduğu konusunda ve konuya ilişkin detaylı bilgi için bkz. **Kılınç, Doğan** (2012) "Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 61, S. 3, <<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/623968>>, s. 1101vd., Özel hayatın gizliliğinin kapsamı için ayrıca bkz. dpn (dipnot).10., Bu noktada kişisel verilerin korunması konusunun, Anayasanın 20. maddesi kapsamında özel hayatın gizliliği bağlamında düzenlenmekle bu bağlamda ele alınmakla beraber, giderek daha özel nitelikli bir hak olma yolunda ilerlemesi bağlamında bkz. **Küzeci, Elif** (2010) "Kişisel Verilerin Korunması", (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 82 (YÖK Ulusal Tez Merkezi), Ancak giderek bağımsız bir nitelik kazanma söz konusu olsa da, kişilik hakkı ile bağlantının kesilmediği vurgusu için bkz. **Taştan, Furkan Güven** (Temmuz 2017) Türk Sözleşme Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, İstanbul, 12 Levha Yayınları, s. 56., Özel yaşamın gizliliği hakkına ilişkin temel ilkelerden beslenme olduğu yönünde ayrıca bkz. **Küzeci**, s. 82.

kılmaktadır¹⁰. Temel hak ve hürriyetlere müdahale niteliğinin sonucu olarak, Anayasa m. 13¹¹ hükmü kaynaklı zorunluluk, 6698 sayılı Kanun'da düzenleme

¹⁰ "...44. Anayasa'nın 20. maddesinin ilk fıkrasında, herkesin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahip olduğu, özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamayacağı belirtilmiş; son fıkrasında da "Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir." denilerek kişisel verilerin korunması, özel hayatın gizliliğinin korunması kapsamında güvenceye kavuşturulmuştur. 45. Özel hayatın korunması her şeyden önce özel hayatın gizliliğinin korunması, başkalarının gözleri önüne serilmemesi demektir. Kişinin özel hayatında yaşananların yalnız kendisi veya kendisinin bilmesini istediği kimseler tarafından bilinmesini isteme hakkı, kişinin temel haklarından biridir ve bu niteliği nedeniyle insan haklarına ilişkin beyanname ve sözleşmelerde yer almış, tüm demokratik ülkelerin mevzuatlarında açıkça belirlenen istisnalar dışında devlete, topluma ve diğer kişilere karşı korunmuştur. 46. Kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı, kişinin insan onurunun korunması ve kişiliğini serbestçe geliştirebilmesi hakkının özel bir biçimi olarak bireyin hak ve özgürlüklerini kişisel verilerin işlenmesi sırasında korumayı amaçlamaktadır..." Anayasa Mahkemesi, E: 2017/180, K: 2018/109, T: 06.12.2018, Anayasa Mahkemesi Resmi Web Sayfası, "...Kişisel verilerin işlenmesinde başta özel hayatın gizliliği olmak üzere kişilerin temel hak ve özgürlüklerini korumak ve kişisel verileri işleyen gerçek ve tüzel kişilerin yükümlülükleri ile uyacakları usul ve esasları düzenlemek amacıyla düzenlenen 24/03/2016 tarihli ve 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulan genel gerekçesinden de anlaşılacağı üzere, kişisel verilerin korunması konusunun pek çok sektörü ve kamu ya da özel pek çok kurumu ilgilendirmesi nedeniyle bir "çerçeve kanun" olarak hazırlanmıştır..." , Danıştay 15. Dairesi, YD, E: 2018/1490, T: 09.10.2018, "...Kişisel verilerin korunması hakkı, kişinin insan onurunun korunması ve kişiliğini serbestçe geliştirebilmesi hakkının özel bir biçimi olarak, bireyin hak ve özgürlüklerini kişisel verilerin işlenmesi sırasında korumayı ifade etmektedir. Bununla birlikte, söz konusu hak mutlak ve sınırsız olmayıp, Anayasa'nın 13. ve 20. maddeleri gereğince belirli koşullarda, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmamak üzere yasayla sınırlanabilir. Bu bağlamda, kişisel verilerin sistematik biçimde kayıt altına alınabilmesi için verilerin korunmasına ilişkin esas ve usullerin yasayla düzenlenmesi zorunludur..." Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu, E: 2014/2242, K: 2015/4991, T: 09.12.2015.

¹¹ Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınırlanması, Anayasa m. 13: "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik

yapılarak aşılmış olup¹²; söz konusu verilerin hassaslığı sebebiyle işleme hususu anılan kanunda birtakım kurallara bağlanmış, ayrıca hakkın korunmasına yönelik hükümler getirilmiştir¹³. İşte kişisel verilerin işlenmesi karşısında kişiye güvence sağlayan yöntemlerden bir tanesi de VERBİS şeklinde ifade edilen “Veri Sorumluları Sicil Bilgi Sistemi”nin kurulmuş olmasıdır. Söz konusu sisteme; işlenmekte olan kişisel veriler hakkında çeşitli kategorik tasnifli bilgiler yüklemesi yapmak suretiyle sicil tutulmasında Kurum yanında sistemin bir diğer ayağını oluşturan veri sorumlusu ise; “*Kişisel verilerin işleme amaçlarını ve vasıtalarını belirleyen, veri kayıt sisteminin kurulmasından ve yönetilmesinden sorumlu olan gerçek veya tüzel kişiyi*” ifade etmektedir¹⁴. Söz konusu tüzel kişi, kamu hukuku ya da özel hukuk alanından olabilecektir¹⁵.

II. VERBİS SİSTEMİNİN ÇALIŞMA YÖNTEMİ

A. GENEL OLARAK

6698 sayılı Kanun’un 16. maddesi¹⁶ veri sorumluları sicilini düzenlemektedir. Bu düzenlemeye dayanarak çıkarılan Veri Sorumluları Sicili

toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”, ayrıca bkz. Anayasa m. 20/3, son cümle.

¹² Bkz. dpn. 10.

¹³ Bkz. 6698 sayılı Kanun m. 1.

¹⁴ 6698 sayılı Kanun m.3/1/ 1.

¹⁵ < <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/2032/Veri-Sorumlusu-Kimdir>>

¹⁶ 6698 sayılı Kanun m. 16: (1) *Kurulun gözetiminde, Başkanlık tarafından kamuya açık olarak Veri Sorumluları Sicili tutulur. (2) Kişisel verileri işleyen gerçek ve tüzel kişiler, veri işlemeye başlamadan önce Veri Sorumluları Siciline kaydolmak zorundadır. Ancak, işlenen kişisel verinin niteliği, sayısı, veri işlemenin kanundan kaynaklanması veya üçüncü kişilere aktarılma durumu gibi Kurulca belirlenecek objektif kriterler göz önüne alınmak suretiyle, Kurul tarafından, Veri Sorumluları Siciline kayıt zorunluluğuna istisna getirilebilir. (3) Veri Sorumluları Siciline kayıt başvurusu aşağıdaki hususları içeren bir bildirimle yapılır: a) Veri sorumlusu ve varsa temsilcisinin kimlik ve adres bilgileri. b) Kişisel verilerin hangi amaçla işleneceği. c) Veri konusu kişi grubu ve grupları ile bu kişilere ait veri kategorileri hakkındaki açıklamalar. ç) Kişisel verilerin aktarılacağı alıcı veya alıcı grupları. d) Yabancı ülkelere aktarımı öngörülen kişisel veriler. e) Kişisel veri güvenliğine ilişkin alınan tedbirler. f) Kişisel verilerin işlendikleri amaç için gerekli olan azami süre. (4) Üçüncü fıkra uyarınca verilen*

Hakkında Yönetmelik'te de konu detaylı olarak düzenlenmektedir. Anılan düzenlemeler uyarınca Sicil, Kurulun gözetiminde Başkanlık tarafından “kamuya açık” olarak tutulmaktadır. Kural olarak, kişisel verileri işleyen gerçek ve tüzel kişiler (veri sorumlusu bağlamında), veri işlemeye başlamadan önce Veri Sorumluları Siciline kaydolmak zorundadır¹⁷. Bu yükümlülük hem Türkiye’de yerleşik olan, hem de olmayan veri sorumluları için geçerlidir¹⁸. Söz konusu yükümlülüğün sonradan ortaya çıkması halinde de, bu yükümlülük doğacaktır¹⁹. Ancak Kanunla bizatihi öngörülen muafiyet halleri yanısıra; Kurula, belli kriterleri dikkate almak suretiyle sicile kayıt yükümlülüğünden istisna tutma yetkisi verilmiştir²⁰.

1. Sistemsel Temel İşleyiş (Kaydedilecek Veriler ve Kayıt Vasıtası)

Sicile kaydedilecek bilgiler anılan düzenlemeler uyarınca, veri sorumlusu ve varsa temsilcisinin kimlik ve adres bilgileri, kişisel verilerin hangi amaçla işleneceği, veri konusu kişi grubu ve grupları ile bu kişilere ait veri kategorileri hakkındaki açıklamalar, kişisel verilerin aktarılabilmesi için alıcı veya alıcı grupları, yabancı ülkelere aktarımı öngörülen kişisel veriler, kişisel veri güvenliğine ilişkin alınan tedbirler ve kişisel verilerin işlendikleri amaç için gerekli olan azami süredir²¹. İşte belirtilen tüm bu işlemler VERBİS adı

bilgilerde meydana gelen değişiklikler derhâl Başkanlığa bildirilir. (5) Veri Sorumluları Siciline ilişkin diğer usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

¹⁷ Kanun m. 16/2, Yönetmelik m. 5/1/a., Ayrıca genel bilgi için bkz. Yönetmelik m. 5, 6.

¹⁸ Yönetmelik 5/1/a: “...Veri sorumluları, kişisel veri işlemeye başlamadan önce Sicile kaydolmak zorundadır.”, Yönetmelik 5/1/b: “...Türkiye’de yerleşik olmayan veri sorumluları, veri işlemeye başlamadan önce veri sorumlusu temsilcisi marifetiyle Sicile kaydolmak zorundadır...”

¹⁹ Yönetmelik m. 8/2: Kayıt yükümlülüğü altında bulunmayan, sonradan kayıt yükümlüsü haline gelen veri sorumluları, yükümlülük altına girmelerini müteakip otuz gün içerisinde Sicile kaydolurlar.

²⁰ 6698 sayılı Kanun m. 16, Yönetmelik m. 16.

²¹ Kanun m. 16, Ayrıca bkz. Yönetmelik m. 9, 10., Yönetmelik m. 7/2: “Veri sorumluları sicilinde yer alan bilgilerden aşağıdakiler kamuya açıklanır: a) (Değişik: RG-28/4/2019-30758) Veri sorumlusu, varsa veri sorumlusu temsilcisi, adresi ve alınmış olması halinde KEP adresi, b) Kişisel verilerin hangi amaçlarla işlenebileceği, c) Veri konusu kişi grubu ve grupları ile bu kişilere ait veri kategorileri, ç) Kişisel verilerin aktarılabilmesi için alıcı ve alıcı grupları, d)

verilen elektronik sistem üzerinden yürütülmektedir²². Ayrıca verilerde değişiklik olması halinde veri sorumlusu bu değişikliği Başkanlığa derhal bildirmekle yükümlüdür²³.

2. Sicile Kayıt Zorunluluğu Getirilme Amacı

Sisteme ilişkin açıklığa kavuşturulması gereken husus ise, 6698 sayılı Kanun'da kişisel veri sorumlularının veri işleme bağlamında uymakla yükümlü oldukları pek çok kural bulunmakta iken, kamuya açık sicil oluşturulması ve buraya kaydın zorunlu tutulmasının neden öngörülmuş olduğudur. Öncelikle belirtilmesi gereken husus kamuya açık olmanın, kişilerin belirginleştirmeye imkân verecek şekilde teşhisine imkân verme şeklinde olmadığıdır. Kamuya yapılacak açıklamada, sadece kategorik şekilde bilgilendirme yapılmaktadır²⁴. Bilgi edinmek isteyen kişi, VERBİS sistemi üzerinden veri sorumlusunun ismini girdiğinde edinebileceği bilgi; veri sorumlusunun hangi kategorideki kişilerin, hangi kategorideki bilgilerini, hangi amaçla ve ne kadar süre ile işlemekte olduğudur. Kamuya açık tutulmanın amacı ise verilerin işlenmesinde şeffaflık ve açıklığı sağlayarak, veri sahibine işlenen verileri üzerinde denetim imkânı sağlanmasıdır. Örneğin kişi işlenmekte olan veriler bakımından işlenme şartlarında mevzuata uygunluk olmadığını düşünüyorsa, veri sorumluları siciline bildirilmemiş bir kategorideki verinin işlendiğinden şüphelenmekte ise ya da işlendiği ifade edilen veri kategorisinin işleme amacı ile örtüşmediği kanaatinde ise²⁵, veri sorumlusunun adını VERBİS üzerinden girerek, veri sorumlusunun hareket

Yabancı ülkelere aktarımı öngörülen kişisel veriler, e) Sicile kayıt tarihi ile kaydın sona erdiği tarih, f) Kişisel veri güvenliğine ilişkin alınan tedbirler, g) Kişisel verilerin işlendikleri amaç için gerekli olan azami süre”.

²² Yönetmelik m. 4/1/o: “o) Veri sorumluları sicil bilgi sistemi (VERBİS): Veri sorumlularının Sicile başvuruda ve Sicile ilişkin ilgili diğer işlemlerde kullanacakları, internet üzerinden erişilebilen, Başkanlık tarafından oluşturulan ve yönetilen bilişim sistemini”

²³ Kanun m. 16/4, Yönetmelik m. 13: “Veri sorumluları, Sicilde kayıtlı bilgilerde değişiklik olması halinde meydana gelen değişiklikleri, değişikliğin meydana geldiği tarihten itibaren yedi gün içerisinde VERBİS üzerinden Kuruma bildirir”.

²⁴ <https://verbis.kvkk.gov.tr/UploadedFiles/SORULARLA_VERB%C4%B0S.pdf>

²⁵ <https://verbis.kvkk.gov.tr/UploadedFiles/SORULARLA_VERB%C4%B0S.pdf>

alanının tespit ederek, somut olayda kendi kişisel verilerinin işlenmesi hususunda gerekli hareket tarzını seçme imkânına sahip olabilecektir. Sicil bu yönüyle aslında, bireyin 6698 sayılı Kanun'un 10. maddesinde²⁶ öngörülen aydınlatma yükümü kapsamındaki aydınlatılma hakkının sınırını belirten, veri sorumlusu tarafından verisi işlenecek kişilere bildirilecek hususları belirten işleve sahiptir. Nitekim, Yönetmeliğin 5/1/d maddesinde, Kanun'un 10. maddesinde öngörülen aydınlatma yükümlülüğüne ilişkin olarak kişisel veri işleme envanterine dayalı olarak Sicile sunulan ve Sicilde yayınlanan bilgilerin esas alınacağı belirtilmektedir²⁷. Ayrıca, Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ²⁸ m. 5/ç uyarınca, “*Sicile kayıt yükümlülüğünün bulunması durumunda, aydınlatma yükümlülüğü çerçevesinde ilgili kişiye verilecek bilgiler, Sicile açıklanan bilgilerle uyumlu olmalıdır*”. Veri sorumluları sicili ayrıca, verisi işlenen/işlenecek kimsenin, 6698 sayılı Kanun uyarınca sahip olduğu hakları kullanmasını işlevsel hale getirmektedir. Çünkü, veri sahibinin Kanun'un 11. maddesi uyarınca sahip olduğu kişisel veri işlenip işlenmediğini öğrenme, kişisel verileri işlenmişse buna ilişkin bilgi talep etme, kişisel verilerin işleme amacını ve bunların amacına uygun kullanılıp kullanılmadığını öğrenme, yurt içinde veya yurt dışında kişisel verilerin

²⁶ Veri Sorumlusunun Aydınlatma Yükümlülüğü: “- (1) *Kişisel verilerin elde edilmesi sırasında veri sorumlusu veya yetkilendirdiği kişi, ilgili kişilere; a) Veri sorumlusunun ve varsa temsilcisinin kimliği, b) Kişisel verilerin hangi amaçla işleneceği, c) İşlenen kişisel verilerin kimlere ve hangi amaçla aktarılabilceği, ç) Kişisel veri toplamanın yöntemi ve hukuki sebebi, d) 11 inci maddede sayılan diğer hakları, konusunda bilgi vermekle yükümlüdür*”

²⁷ Aynı madde uyarınca, Kanununun 13 üncü maddesinde belirtilen ilgili kişi başvurularının yanıtlanmasında ve ilgili kişiler tarafından açıklanacak açık rızanın kapsamının belirlenmesinde de kişisel veri işleme envanterine dayalı olarak Sicile sunulan ve Sicilde yayınlanan bilgiler esas alınacaktır., Kişisel veri işleme envanteri tanımı için bkz. Yönetmelik m. 4/1/h., Ayrıca bkz. Kanun m. 28/2., Ayrıca bkz. <<https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/14a17049-71da-4417-a07b-961f75a0070e.PDF>>

²⁸ RG. 10.03. 2018, S. 30356., Aydınlatma yükümlülüğü hakkında detaylı bilgi için bkz. **Aşıkoğlu, Şehriban İpek** (2019) “Veri Sorumlularının Aydınlatma Yükümlülüğü -Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda”, KVKD, C.1., S.2, <<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/904836>>

aktarıldığı üçüncü kişileri bilme hakkının kullanıldığı durumlarda verilen bilginin teyidini ve dolayısıyla buna bağlı olarak da haklarını kullanma noktasında sicile yapılan kayıt, belirleyici nitelikte olacaktır. Nitekim Yönetmeliğin yukarıda değinilen 5/1/d maddesinde, Kanun'un 13'üncü maddesinde belirtilen ilgili kişi başvurularının yanıtlanmasında kişisel veri işleme envanterine dayalı olarak Sicile sunulan ve Sicilde yayınlanan bilgilerin dikkate alınacağı ifade edilmektedir. Ayrıca ifade edilmelidir ki; sicilin belirtilen işlevleri aynı zamanda; Kurumun kişisel verilerin korunmasını teyit etme noktasındaki görevini işlevsel hale getiren bir mekanizma olarak karşımıza çıkmaktadır.

B. SİCİLE KAYIT ZORUNLULUĞUNDA İSTİSNALAR

1. Genel Olarak İstisnalar (Yasal Çerçeve)

Daha önce de ifade edildiği üzere, (veri işleyen) veri sorumlularının veri sorumlularının belirtilen çerçevede siciline kayıt olmaları kuraldır. Ancak Kanun, bunu mutlak kılmayarak bazı veri işleme faaliyet gruplarını bizzat kendisi kayıttan muaf tutmuş, bazılarını söz konusu zorunluluktan muaf kılma yetkisini Kurula tanımıştır. Kanun'un 28/2. maddesi uyarınca, “a) *Kişisel veri işlemenin suç işlenmesinin önlenmesi veya suç soruşturması için gerekli olması.* b) *İlgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş kişisel verilerin işlenmesi.* c) *Kişisel veri işlemenin kanunun verdiği yetkiye dayanılarak görevli ve yetkili kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca, denetleme veya düzenleme görevlerinin yürütülmesi ile disiplin soruşturma veya kovuşturması için gerekli olması.* ç) *Kişisel veri işlemenin bütçe, vergi ve mali konulara ilişkin olarak Devletin ekonomik ve mali çıkarlarının korunması için gerekli olması”* halleri kayıt yükümlülüğünden istisnadır²⁹. Kanun m. 16/2'de ise, “...işlenen kişisel verinin niteliği, sayısı, veri

²⁹ Yönetmelik m. 15: “(1) Aşağıda belirtilen kişisel veri işleme faaliyetleri bakımından veri sorumlusunun bu faaliyetleri Sicile kayıt etmesi ve bildirmesi yükümlülüğü yoktur: a) *Kişisel veri işlemenin suç işlenmesinin önlenmesi veya suç soruşturması için gerekli olması.* b) *İlgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş kişisel verilerin işlenmesi.* c) *Kişisel veri işlemenin kanunun verdiği yetkiye dayanılarak görevli ve yetkili kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca, denetleme veya düzenleme görevlerinin*

*işlemenin kanundan kaynaklanması veya üçüncü kişilere aktarılma durumu gibi Kurulca belirlenecek objektif kriterler göz önüne alınmak suretiyle, Kurul tarafından, Veri Sorumluları Siciline kayıt zorunluluğuna istisna getirilebilir*³⁰ denilmek suretiyle, muafiyet tanıma konusunda Kurula yetki verilmiştir.

2. Kurulun Sicile Kayıttan Muaf Tutma Yetkisi

Kurul veri sorumluları siciline kayıttan muafiyet getirme yetkisini, ilk kez, 02.04.2018 tarih ve 2018/32 sayılı kararı³¹ ile kullanmış ve karar 15.05.2018 tarihinde Kurum resmi web sayfasında yayımlanmıştır³². Bu karar

yürütülmesi ile disiplin soruşturma veya kovuşturması için gerekli olması. ç) Kişisel veri işlemenin bütçe, vergi ve mali konulara ilişkin olarak Devletin ekonomik ve mali çıkarlarının korunması için gerekli olması”.

³⁰ Yönetmelik m. 16: “(1) Kurul, aşağıdaki kriterleri göz önünde bulundurarak kayıt yükümlülüğüne istisna getirebilir: a) Kişisel verinin niteliği. b) Kişisel verinin sayısı. c) Kişisel verinin işleme amacı. ç) Kişisel verinin işlendiği faaliyet alanı. d) Kişisel verinin üçüncü kişilere aktarılma durumu. e) Kişisel veri işleme faaliyetinin kanunlardan kaynaklanması. f) Kişisel verilerin muhafaza edilmesi süresi. g) Veri konusu kişi grubu veya veri kategorileri. ğ)(Ek: RG-28/4/2019-30758)Veri sorumlusunun yıllık çalışan sayısı veya yıllık mali bilanço toplamı bilgisi.(2) Kurul, birinci fıkrada sayılan kriterler çerçevesinde belirlenen istisnaların kapsamı ile uygulama usul ve esaslarını belirlemek amacıyla karar alma yetkisini haizdir. Kurul bu kararlarını uygun yöntemlerle yayımlayarak kamuya duyurur.” Bilgi için ayrıca bkz. <<https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/a23bfe08-9b3a-4c2f-8a97-a259dcc0e667.PDF>>

³¹ Kapsam: “Herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla yalnızca otomatik olmayan yollarla kişisel veri işleyenler,18/01/1972 tarihli ve 1512 sayılı Noterlik Kanunu uyarınca faaliyet gösteren noterler, 04/11/2004 tarihli ve 5253 sayılı Dernekler Kanununa göre kurulmuş derneklerden, 20/02/2008 tarihli ve 5737 sayılı Vakıflar Kanununa göre kurulmuş vakıflardan ve 18/10/2012 tarihli 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanununa göre kurulmuş sendikalardan yalnızca ilgili mevzuat ve amaçlarına uygun, faaliyet alanlarıyla sınırlı ve sadece kendi çalışanlarına, üyelerine, mensuplarına ve bağlılarına yönelik kişisel veri işleyenler, 22/04/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununa göre kurulmuş siyasi partiler, 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu uyarınca faaliyet gösteren avukatlar, 1/6/1989 tarihli ve 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu uyarınca faaliyet gösteren Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler”

³² Daha sonra 28.06.2018 tarih ve 2018/68 sayılı karar ile Ankara, Bursa, İstanbul, İzmir ve Mersin Gümrük Müşaviri Derneklerinin 25.05.2018 tarihli dilekçeleri üzerine, 4458 sayılı

ve dipnotta künyeleri verilen kararlarda belirtilen birimlerin kayıttan ne sebeple muaf tutulduklarına ilişkin bir açıklamaya verilmemektedir. Ayrıca Kurum sayfasında VERBİS için hazırlanan rehberde de³³ anılan kararlara değinilmekle beraber, burada da neden bu yönteme başvurulduğuna ilişkin bir açıklama yapılmamaktadır. Kronolojik olarak daha geçmişe gidildiğinde ise, 6698 sayılı Kanun'un ne genel gerekçesinde ne de madde gerekçesinde de, Kurula bu yönde bir imkânın tanınma sebebine ilişkin bir açıklama bulunmaktadır³⁴. Mevzuat açısından durum bu şekilde olmakla beraber, Kurul kararının (kollektif nitelikli) bir idari işlem olması³⁵ bu noktada dikkate alınmak durumundadır: Mevzuatımızda idari işlemler açısından genel bir gerekçe³⁶ yükümlülüğü bulunmamakla beraber³⁷, gerekçenin idarenin hukuki sınırlar içerisinde kalmasını sağlama fonksiyonu³⁸ çerçevesinde³⁹;

Gümrük Kanunu uyarınca faaliyet gösteren gümrük müşavirleri ve yetkilendirilmiş gümrük müşavirleri bakımından Veri Sorumluları Siciline kayıt yükümlülüğüne istisna getirilmesine karar vermiş, akabinde 05.07.2018 tarih ve 2018/75 sayılı karar ile arabulucular bakımından Veri Sorumluları Siciline kayıt yükümlülüğüne istisna getirilmesine, son olarak da 19.07.2018 tarih ve 2018/87 sayılı kararı ile yıllık çalışan sayısı 50'den az ve yıllık mali bilanço toplamı 25 milyon TL'den az olan gerçek veya tüzel kişi veri sorumlularından ana faaliyet konusu özel nitelikli kişisel veri işleme olmayanların Sicile kayıt yükümlülüğünden istisna tutulmasına karar vermiştir. Söz konusu kararlara erişim için bkz. Kişisel Verileri Koruma Kurumu Resmi Web Sayfası (ya da Remi Gazete)., Ayrıca Kurul tarafından kayıt muafiyeti getirilen birimlerin, iradelerini kaydolma yönünde kullanmalarına engel bulunmadığı da belirtilmelidir. Bkz. <https://verbis.kvkk.gov.tr/UploadedFiles/SORULARLA_VERB%C4%B0S.pdf>

³³ <https://verbis.kvkk.gov.tr/UploadedFiles/SORULARLA_VERB%C4%B0S.pdf>

³⁴ <<https://www2.tbmm.gov.tr/d26/1/1-0541.pdf>>

³⁵ **Akyılmaz, Bahtiyar/Sezginer, Murat/ Kaya, Cemil** (Ekim 2019) Türk İdare Hukuku, Yenilenmiş 11. Baskı, Ankara, Savaş Yayınevi, s. 349.

³⁶ Sebebin bir bakıma işlemin gerekçesi olması yönünde bkz. **Akyılmaz/Sezginer/Kaya**, s. 525.

³⁷ **Akyılmaz/Sezginer/Kaya**, s. 526.

³⁸ "...2577 sayılı Kanun'un 2. maddesinde tüm idari işlemlerin, yetki, şekil, sebep, konu ve maksat unsurları yönünden denetleneyeceğinin belirtildiği, bu kapsamda takdire dayanan idari işlemlerin gerekçeli olması, gerekçelerin hukuken kabul edilebilir tarzda açık ve net bir şekilde ortaya konulması, mevzuatta atanmak/görevlendirilmek için belirlenen asgari kriterleri sağlayan fakat geçmiş hizmetleri, eğitim, özlük ve sicil durumları farklılaşan kişiler arasında tercihte bulunulurken, tercih edilen kişilerin tercih edilmeyenlere göre geçmiş çalışma, başarı, liyakat ve sicil durumuna göre üstünlüğünün ortaya konulması gerektiği, hukuka uygunluk

(idari işlemlerin hukuka uygun bir sebebe dayanmak zorunda olmanın yanısıra); gerektiğinde idarenin bu sebebin gerçekleşip gerçekleşmediğini somut olarak ortaya koyma yükümü bulunmaktadır⁴⁰. İşte bu bağlamda, Kurul tarafından istisna kapsamına alma konusunda ileri sürülen (kanunda açıkça sayılanlar bakımından) kriterlerin, varlığının, her bir muafiyet kapsamında hangi somut ihtiyaca dayandığının açıklaması gerekmektedir⁴¹. Ayrıca maddede istisna belirleme bağlamında Kurulca belirlenecek “objektif kriterler” den bahsedilmek suretiyle, aslında idareye takdir yetkisi veren; soyut bir kriter getirilmiş olup, Kurul kararlarında Kanunda sayılanlar dışındaki sebeplerin duruma uygun ve gerçekleşmiş olduğunun da ispatı gerekmektedir⁴². Ancak Kanunda geçen “objektif kriterler” ifadesi de dikkate alınarak, kayıttan istisna olma kriterleri Yönetmelik m. 16’da⁴³ sayılma yolu ile daha somut şekilde belirlenmiş olduğundan, muafiyet tanınmasına yönelik Kurul işleminin denetiminde; sayılan bu hususların varlığının⁴⁴ ispatı, Kurul kararı bakımından sıhhat koşulu olarak ortaya çıkmaktadır.

Kayıt yükümlülüğüne Kurul tarafından istisna getirilmesine imkân tanıyan, Kanun’un 16. maddesinin 2. fıkrası, kayıt zorunluluğuna getirilecek istisnanın kişisel verileri işlenen kişiyi korumasız hâle getireceği, bu durumun

denetiminin ilkelerindedir...” Danıştay 2. Dairesi, E: 2015/776, K: 2015/7223, T: 09.09.2015.

³⁹ **Akılmaz/Sezginer/Kaya**, s. 527, Ayrıca, gerekçenin savunma hakkının ayrılmaz parçası olduğu yönünde bkz. **Akılmaz/Sezginer/Kaya**, s. 525.

⁴⁰ “...Hukuka uygunluk denetiminin yapılması gereken sebep unsuru idari yargıda, idareyi işlemi yapmaya iten saik olarak tanımlanmıştır. İdare tesis ettiği işlemi, gerçek ve hukuka uygun sebeplere dayandırmak zorundadır. Sebebin gerçek olması, varlığının usulüne uygun olarak yapılan tespitlerle ortaya konulmuş olması hukuka uygun olması ise idarenin işlemi dayandırdığı sebebin, kanunda tesisi için dayanabileceği öngörülen sebeplerden olması anlamına gelmektedir...” Danıştay 3. Dairesi, E: 2017/3619, K: 2018/6103, T: 12.11.2018.

⁴¹ İdare tarafından ileri sürülen sebebin var olmamasının ya da kıymet/kuvvet takdirinde hatanın işlemi sakatlayacağı konusunda bkz. **Çağlayan, Ramazan** (Ağustos 2010) İdari Yargılama Hukuku, Güncellenmiş 10. Baskı, Ankara, Seçkin Kitabevi, s. 501-504.

⁴² **Akılmaz/Sezginer/Kaya**, s. 400, **Çağlayan**, s. 500.

⁴³ Yönetmelik m. 16 kapsamı için bkz. dpn. 30.

⁴⁴ Yönetmelik m. 16 da, aynı maddede sayılan şartların kapsamını belirleme yetkisi Kurula verilmiştir.

kişinin maddi ve manevi varlığına doğrudan, ölçsüz bir müdahale olduğu, hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmadığı ve istisnanın uluslararası sözleşmelere aykırı olduğu iddiasıyla Anayasa Mahkemesi'ne götürülmüştür. Anayasa Mahkemesi, yaptığı değerlendirmede öncelikle yasa koyucunun düzenleme yaparken ölçülülük ilkesi ile bağlı olduğunu ifade etmiş, bunun da elverişlilik, gereklilik ve orantılılık alt ilkelerini içerdiğine değinmiş; bu alt ilkelerin bilinen klasik tanımını yapmış, 6698 sayılı Kanun'un hazırlanırken yoğun olarak dikkate aldığı 95/46/EC sayılı Direktifin de ulusal veri koruma otoritelerine sicillere bildirim yapılması yükümlülüğünü kaldırma veya basitleştirme imkânı tanındığını ifade ettikten sonra, "...129. *Veri Sorumluları Siciline kaydolmak zorunda olan gerçek ve tüzel kişiler birbirinden farklı büyüklük ve ölçekte olabileceği gibi bunlar tarafından işlenen verilerle ilgili olarak nitelik, sayı, veri işlemenin kanundan kaynaklanması veya üçüncü kişilere aktarılması gibi farklı yoğunluk ve önem derecesine sahip durumlar da olabilir. Kanun koyucunun dava konusu kuralla, söz konusu farklılıkları dikkate alarak kişisel verileri işleyen gerçek ve tüzel kişilerin tümünün Veri Sorumluları Siciline kaydolmasına gerek görmediği ve bazılarını Kurul tarafından belirlenecek objektif kriterler göz önüne alınmak suretiyle yine Kurul tarafından verilecek kararlar kayıt zorunluluğundan istisna tutmayı amaçladığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında düzenlediği dava konusu kuralın amaç ve araç arasında makul ve uygun bir ilişki kurduğu ve orantılı olduğu anlaşıldığından ölçülülük ilkesine aykırı bir yönü bulunmamaktadır. 130. Öte yandan dava konusu kuralla sadece Veri Sorumluları Siciline kayıt zorunluluğuna istisna getirilmiş olup veri sorumlularının veri güvenliğine ilişkin olarak Kanun'da öngörülen yükümlülüklerle istisna getirilmemiştir. Zira Kanun'un 12. maddesinde veri sorumlusunun veri güvenliğine ilişkin yükümlülükleri belirlenmiştir... Bu bağlamda veri sorumlularının yükümlülükleri bakımından bunların Sicile kayıtlı olup olmamalarının bir önemi bulunmamakta olup dava konusu kural, ilgili kişinin haklarını korumak üzere oluşturulan icrai mekanizma ve özel tedbirleri ortadan kaldıran veya zedeleyen bir düzenleme şeklinde değerlendirilemez...*" sonucuna vararak başvurunun reddine karar vermiştir⁴⁵.

⁴⁵ Anayasa Mahkemesi, E: 2016/125, K: 2017/143, T: 28.09.2017, Anayasa Mahkemesi Resmi

Ancak söz konusu istisna getirme durumu, Anayasa Mahkemesi tarafından hukuka aykırı bulunmamakla beraber, mevcut haliyle birtakım sorunlar yaratmaya da adaydır. Çünkü daha önce de ifade edildiği üzere, Kurulun mevcut kararları dikkate alındığında, kararlarda neden böyle bir istisna getirildiğine dair açıklama bulunmaması, daha sonra değinileceği üzere; dava açma sürelerinin kaçırılmaması halinde, bireyin savunma hakkını işlevsiz kılacak bir durum oluşturmakta iken, dava açma sürelerinin kaçırılması halinde de saydamlığı ve benzer durumda olanlar bakımından öngörülebilirliği kaldırma olasılığı yaratmaktadır⁴⁶. Bunun yanı sıra, kararın karşı oy yazılarında da karşı oy yazan üyeler tarafından da ittifakla üzerinde anlaşıldığı üzere, Kurula bu düzeyde takdire açık bir yetki verilmesi, veri sahibi gerçek kişileri korumasız bırakacaktır. Gerçekten de, bu şekilde kendisiyle ilgili işleme bakımından bilgilenme imkânı elinden alınan birey, dava açabilme hakkının dışında ve ötesinde; veri sorumlusu karşısında sahip olduğu haklarını da kullanmayacaktır. Çünkü daha önce de ifade edildiği üzere, yasa koyucu tarafından bu şekilde bir sicil sistemi kurulmasının temel amacı, bireylerin verileri üzerinde kontrolü sağlayabilmeleri, bu konuda veri sorumlusuna erişebilmelerine ve müdahalede bulunabilmelerine imkân tanınmasıdır. Görüldüğü üzere, Kurul kararı (ya da bizatihi yasa ile) vasıtasıyla sicile kayıt yükümlülüğünden istisna getirilme imkânı tanınması, (bu yönde gerekçelendirme eksikliği ile birlikte ele alındığında), aynı yasa koyucunun veri sahibi kişileri koruma amacı ile çelişki oluşturmaktadır. Oysa

Web Sayfası.

⁴⁶ “...İdarelerin tesis ettikleri işlemlerin (bireysel-düzenleyici) unsurlarından biri olan sebep unsuru idareyi işlem yapmaya iten hukuki neden, bir başka ifadeyle; tüm idari işlemlerde olduğu gibi işleme gerçekleştirilmeye çalışılan kamu yararına dayanan hukuki, somut durumdur. İdari işlemin sebep ögesindeki hukuka aykırılık işlem yargı mercii önüne getirildiğinde re’sen dikkate alınacaktır. Bu bağlamda; idari işlemlerin bir sebebe ve gerekçeye dayalı olması hukukun genel ilkelerinden olduğundan, bu ilke genel anlamda düzenleme veya işlem yapan idareyi uyguladığı ve düzenleme yaptığı alanda doğru ve anlamlı olgular ortaya koymaya ve denetim yapmaya zorlar. İşlemlerde gösterilen sebep ve gerekçe, işlemin yasaya uygunluğu ve dayanağını değerlendirme, itiraz edip etmeme konusunda ilgililere yardımcı olmakla birlikte, idarenin saydamlığı, savunma hakları ve idareye güven ilkeleri ve hukuk devleti anlayışının oluşumu noktalarında da kendini göstermektedir...” Danıştay 8. Dairesi, YD, E: 2016/3609, T: 16.01.2017., Ayrıca bkz. **Akyılmaz/Sezginer/Kaya**, s. 527-529.

ki, veri koruma alanında çok önemli bir yer tutan Alman Anayasa Mahkemesi'nin meşhur 1983 tarihli Census kararında⁴⁷ da ifade edildiği üzere, kişinin kendi üzerinde karar alma hakkı bulunmaktadır ve bu hak, özeline ilişkin bilgilerin ne kadarının açıklanacağına karar verme yetkisini de içermektedir. Modern anlamda veri işleme de, sınırsız, toplama ve kullanıma karşı bir koruma sağlanmasını gerekli kılmaktadır. Yine bu anlamda yasa koyucu hukuki öngörülebilirliği sağlamak için net düzenlemeler yapmalı, aynı zamanda ölçülülük ilkesine de riayet edilmelidir. Ayrıca yasa koyucu, verinin otomatik olarak işlenmesi bağlamında bu riskleri önlemek amacıyla, gerekli önlemleri de almalıdır⁴⁸. İşte veri sorumluları sicil sistemi de, bu önlemlerinin en belirgin örneklerindedir.

Bizatihi Kanun m. 28/2 kapsamında yasayla getirilen istisnalar için de yukarıda yapılan açıklamalar saklı kalmak kaydıyla, Kurulun kararıyla sicile kayıttan getirilen muafiyet hususuna yeniden döndüğümüzde, yasada/Yönetmelikte Kurulun anılan kararı hangi koşullar altında alabileceği belirtilmiş olmakla beraber, nihayetinde mevzuat kaynaklı koşulların içeriğini doldurma yetkisi daha önce değinildiği üzere, Kurulun takdir alanında kalmaktadır. Tabii ki, bu yetki sınırsız olarak kullanılacak bir yetki değildir. Bu bağlamda yargısal denetim, önemli bir araç durumundadır: Türk idari yargı sistemi çerçevesinde ele aldığımızda, Kurulun veri sorumluları siciline kayıttan istisna getirilmesine ilişkin kararlarının kolektif nitelikli ve iptal davasına konu olabilecek kesin ve yürütülebilir nitelikli bir idari işlem

⁴⁷ Kararın temel noktaları bağlamında özeti ve tümüne erişim için bkz. <https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/EN/1983/12/rs19831215_1bvr020983en.html >, Mahkeme "informational self-determination" kavramı ile ifade ettiği bu hakkın da sınırsız olmadığına işaret etmektedir., Ayrıca bkz. **Akgül, Aydın** (2014) Danıştay ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kişisel Verilerin Korunması, İstanbul, Beta Yayınevi, s. 75, 76.; Ayrıca bkz. **Kaya, Cemil** (Aralık 2011) Assessing the Transfer of Personal Data in the European Union in the Light of the Data Protection Directive, İstanbul, 12 Levha Yayınları, s. 14.

⁴⁸ Kişisel verilerin korunması hakkının bu karar ile, özel alan ve gizlilik alanından çıkarak, kişilik hakkının ayrı bir görünümü haline geldiği ifade edilmektedir. Ancak bu durumun kişilik hakkından tam bir kopuş anlamına da gelmediğine de yazar tarafından anılan karara vurgu yaparak değinilmektedir. **Taştan**, s. 56.

olduğu görülmektedir. İYUK⁴⁹ m. 14/3/d dikkate alındığında, idari işlemin iptal davasının konusunu oluşturabilmek bakımından öncelikle “kesin ve yürütülebilir” nitelikli olması gerekmektedir. İşlemin “kesin” olması ile kastedilen idarenin iradesinin nihai olarak ortaya çıkması iken⁵⁰; “yürütülebilir” yani “icrai” olmaktan anlaşılan ise, işlemin kişi ya da nesnelere hukuki statülerine hâlihazırda etki edebilmesi ya da o an için bu etki oluşmasa bile bu etkiyi doğuracak gücü haiz bulunmasıdır⁵¹. Kurulun muafiyet yaratan kararı, bu anlamda dava konusu edilebileceği noktasında şüphe olmayan bir idari işlemdir. Söz konusu muafiyet sebebiyle mağduriyet yaşayan veri sahibi kimsenin söz konusu Kurul karar bağlamında menfaat ihlali⁵² söz konusu olup, kararın iptalini isteme yetkisi mümkün olmakla

⁴⁹ 2577, RG. 20.01.1982, S. 17580.

⁵⁰ **Sezginer, Murat** (2000) İptal Davasının Uygulama Alanı Bakımından Ayrılabilir İşlem Kuramı, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 46.

⁵¹ **Öztürk, K. Burak** (2015) Hak Arama Özgürlüğü Çerçevesinde Zorunlu İdari İtiraz, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 45,46.; ayrıca örnek bir karar için bkz. “...2577 Sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 2. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde, iptal davaları "idari işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlâl edilenler tarafından açılan" davalar olarak tanımlanmış; 14. maddesinin üçüncü fıkrasının (d) bendinde, dava dilekçelerinin, idari davaya konu olacak kesin ve yürütülmesi gereken bir işlem olup olmadığı yönünden inceleneceği; 15. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde ise, 14. maddenin 3/d bendinde yazılı hâllerde davanın reddine karar verileceği kurala bağlanmıştır. İdari işlemin kesinleşmesi iptal davasına konu olabilmesi için zorunlu şartlardan olup, işlemin kesin oluşu, idari karar alma sürecinde nihai işlemin ortaya çıkması bakımından önem taşımaktadır. Bir idari işlemin kesin ve yürütülebilir nitelikte olması için, başkaca bir işleme gerek kalmaksızın, tesis edildiği anda hukuk düzeninde değişiklik meydana getirip kendiliğinden sonuç doğurması gerekmektedir...”, Danıştay 13. Dairesi, E: 2014/2833, K: 2019/1205, T: 15.04.2019.

⁵² “...İdarenin eylem ve işlemlerinin hukuka uygunluğunun yargısal denetim yoluyla sağlanmasının en etkin araçlarından biri iptal davaları olduğundan, iptal davalarında "menfaat ihlali" olarak tanımlanan subjektif ehliyet koşulunun kişiye bağlı subjektif hak ihlallerinin giderilmesinin yanı sıra idari işlemlerin hukuka uygunluğunun denetlenebilmesi kapsamında da belirlenmesi gerekmektedir. Davacı ile iptali istenilen idari işlem arasında kurulabilecek bir ilişki veya ilgi, menfaat ihlali koşulunun varlığı için yeterlidir. Bu itibarla yargısal kararlarda menfaat ihlali koşulu, davacının idari işlemle meşru, kişisel ve güncel bir

beraber, veri sorumlusu ile sorun yaşanılacak muhtemel somut olayda; Kurul kararının yayımından itibaren 60 günlük idari dava açma süresinin⁵³ muhtemel olarak kaçırılacak olması, süre içinde kalınabilmesi halinde ise dava sürecinin belli bir zaman gerektirmesi sebebiyle bu yöntemin veri korunması bağlamında beklenen yeterli korumayı sağlayamayacak olması, yargı yolunu anılan anlamda işlevsiz hale getirmektedir⁵⁴. Bu noktada söz konusu olabileceği düşünülebilecek diğer bir yöntem ise, söz konusu Kurul kararı sebebiyle verilerin korunmasından yoksun kalınması sebebiyle, oluşan hak ihlalinin giderilmesi olacaktır ki, az önce de ifade edildiği üzere Kurul tarafından alınan kararların ilgili kişilerce dava açılma süresi içinde fark edilmesi olasılığı gündelik ve olağan hayat akışı içinde mümkün görünmemektedir. Davanın açılması halinde ise yargısal sürecin alacağı zaman bu korumayı işlevsiz kılacağı gibi, hükmedilebilecek tazminatın, kişisel veriler konusunda ortaya çıkan zararı (özellikle manevi zarar bağlamında) ortaya kaldırabilme gücü de, ayrı bir tartışma konusudur⁵⁵. O halde yapılan açıklamaların ortaya çıkardığı gerçek, kişisel verilerin işlenmesi bağlamında verisi işlenen kişiyi koruyabilme ve bu amaç doğrultusunda veri işleme faaliyetini kontrol altında tutabilmek bakımından; Kurula tanınan sicile kayıttan muafiyet getirme yetkisinin eleştiriye açık ve hassasiyet gerektiren bir durum arz ettiği. Veri sorumluları sicilinin işlevsel ve düzenli şekilde tutulması bizzat veri sahiplerini korumak noktasında beklenen ve işlevsel korumayı sağlayabilecek nitelikte olup; kayıttan getirilecek istisnalar -mevcut sistem içerisinde- veri koruma alanını ortadan kaldıracaktır. Ayrıca bir kez daha vurgulanmalıdır ki, sadece Kurula tanınan sicile kayıttan istisna (muafiyet) getirme yetkisi değil, aynı zamanda Kanun'un 28. maddesinde doğrudan Kurul tarafından

menfaat ilgisinin kurulması gerektiği şeklinde tanımlanmıştır..." Danıştay 6. Dairesi, E: 2014/2663, K: 2019/2922, T: 18.04.2019.

⁵³ Bkz. İYUK m. 7.

⁵⁴ Ayrıca İYUK m. 10 ve m.11 başvuruları da somut olayın koşulları çerçevesinde (uygun olması halinde) gündeme gelebilecektir. Ne var ki başvuru süreci/ idarenin kararından geri adım atma konusundaki düşüncesi ya da akabinde dava açılması halinde yargılama süreci gibi faktörler, bu yöntemleri de işlevli göstermemektedir.

⁵⁵ Aynı çekinceler İYUK m. 12 uygulaması bakımından da geçerlidir.

öngörülen istisnalar da, veri sahiplerinin sahip olduğu korumayı ortadan kaldırma etkisine sahip olması sebebiyle endişe yaratabilecek niteliktedir⁵⁶.

III. SİCİL TUTMA FAALİYETİ VE İDARENİN GÖREVLERİ

Bu başlık altında, -daha sonraki aşamada sicil tutma konusunda sorun içeren durumların idare hukuku bakımından anlam ve sonuçlarına ilişkin değerlendirme yapılabilmesi için- idarenin sicil tutma görevi temel hususlar bakımından ele alınacaktır.

A. GENEL OLARAK İDARENİN GÖREVLERİ ve İDARİ USUL

Kanununun 16 maddesinin 1. fıkrası uyarınca, Kurulun gözetiminde, Başkanlık tarafından kamuya açık olarak Veri Sorumluları Sicili tutulur. Yine aynı maddenin 5. fıkrası uyarınca ise, Veri Sorumluları Siciline ilişkin diğer usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir. Söz konusu Yönetmelik incelendiğinde, sicile bildirim yapma ve verilerin güncelliğini koruma görevinin esasen veri sorumlusuna verildiği görülmekle beraber⁵⁷, idarenin de birtakım görevleri bulunmaktadır. Öncelikle, 5. madde uyarınca (5/1/c), sicil kamuya açık biçimde tutulur. Kurul, kamuya açıklık ilkesinin sağlanması şartıyla, bu ilkenin kapsamı ve istisnalarını belirleme yetkisini haizdir. Yine Yönetmeliğin 6/1. maddesi uyarınca, Sicil, Başkanlık tarafından oluşturulup, Başkanlık, Sicilin oluşturulması, idaresi, güncel biçimde tutulması ve muhafaza edilmesi amacıyla; VERBİS'in kurulması ve işletilmesi için gerekli teknik ve idari tedbirleri almakla yükümlüdür. Sicilin oluşturulmasından ve idaresinden sorumlu hizmet birimi, Veri Yönetimi Dairesi Başkanlığı iken,

⁵⁶ Ayrıca, sicile kayıttan muaf veri sorumlularının istekleri halinde sicile kaydolmaları mümkündür. Bkz.

<https://verbis.kvkk.gov.tr/UploadedFiles/SORULARLA_VERB%C4%B0S.pdf>

⁵⁷ Yönetmelik m. 5/1/e: “Veri sorumluları, Sicile sunulan ve Sicilde yayınlanan bilgilerin eksiksiz, doğru, güncel ve hukuka uygun olmasından sorumludur. Veri sorumlularının Sicile kaydolması Kanun kapsamındaki diğer yükümlülüklerini ortadan kaldırmaz”, Ayrıca 6698 sayılı Kanun m. 12/1/3 uyarınca, veri sorumlusu, kendi kurum veya kuruluşunda, bu Kanun hükümlerinin uygulanmasını sağlamak amacıyla gerekli denetimleri yapmak veya yaptırmak zorundadır.

Sicilin gözetimi Kurul tarafından gerçekleştirilir ve Veri Yönetimi Dairesi Başkanlığı tarafından üç aylık dönemler halinde hazırlanan ve kapsamı Kurul tarafından belirlenecek olan faaliyet raporu Kurula sunulur⁵⁸. Maddeden anlaşılacağı üzere, sicil oluşturulması, idaresi ve gözetimi, farklı birimlerince yapılmakla beraber Kurumun yetkisi içindedir. Yönetmeliğin 7. maddesi uyarınca sicildeki bilgilerin kamuya açıklanması da Kurul tarafından belirlenen yöntemler çerçevesinde yapılmaktadır. Yine Yönetmeliğin 16. maddesi uyarınca, Kurul sicile kayıt yükümlülüğüne istisna getirme ve istisnaların kapsamını, uygulama usul ve esaslarını kamuya açıklama yetkisini haizdir.

Bir üst paragrafta 6698 sayılı Kanun/Yönetmelik bağlamında aktarılan veriler ve bu düzenlemelerin tamamı incelendiğinde, ortaya çıkan bir husus da; konuya ilişkin söz konusu düzenlemelerin birer idari usul düzenlemesi niteliği taşımasıdır. İdari usul çok genel ifadesi ile idarenin somut olaylar karşısında ne şekilde hareket edeceğini öngörülür hale getirmeyi amaçlayan ve idari sürece bireylerin de katılımına izin veren bir yöntemi ifade etmektedir⁵⁹. İdarenin bu çerçevede kendini kurullarla bağlı kabul etmesi, daha sonra da değinilecek olan insanın salt insan olmaktan kaynaklanan değeri⁶⁰ şeklinde ifade edilebilecek insan onurunu garanti almak işlevini göreceği gibi, aynı zamanda idarenin kanuniliği ve kişilerin hukuki güvenliğini⁶¹ de sağlamak suretiyle hukuk devleti ilkesinin gerçekleştirilmesine katkı sağlamaktadır⁶².

⁵⁸ Bkz. Yönetmelik m. 6., Ayrıca bkz. Kanun m. 22, 25; Kişisel Verileri Koruma Kurulu Teşkilat Yönetmeliği (RG. 26.04.2018, S. 30403), m. 7, 14; Kişisel Verileri Koruma Kurulu Çalışma Usul Ve Esaslarına Dair Yönetmelik (RG. 16.11.2017, S. 302429), m. 7.

⁵⁹ Ayrıca bkz. **Akyılmaz, Bahtiyar** (2000) İdari Usul İlkeleri Işığında İdari İşlemin Yapılış Usulü, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 65, 68, 70.

⁶⁰ “...İnsan Haysiyeti” kavramı insanın ne durumda, hangi şartlar altında bulunursa bulunsun sırf insan oluşunun kazandırdığı değerini tanımasını ve sayılmasını anlatır...”, Anayasa Mahkemesi, E: 1963/132, K: 1966/29, T: 28.06.1966, Anayasa Mahkemesi Resmi Web Sayfası., Ayrıca bkz. **Akyılmaz/Sezginer/Kaya**, s.75,76.

⁶¹ “...Hukuk devletinin temel ilkelerinden biri hukuki güvenlik ilkesidir. Hukuki güvenlik, normların öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yaptığı işlemlerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılmaktadır...” Danıştay 12. Dairesi, E: 2018/1811, K: 2019/3075, T: 25.04.2019, benzer yönde bkz. Danıştay 6. Dairesi, E: 2015/10329, K: 2019/2821, T:

B. FAALİYETİN TASNİFİ

Farklı birimlerce yerine getirilmekle beraber; genel olarak “Kurum” a verilen görevler ve Kurumun idari teşkilat içindeki tasnifi dikkate alındığında Kurum tarafından yürütülen faaliyetin bir kamu hizmeti olduğunda şüphe bulunmamaktadır. Bilindiği üzere kamu hizmeti, genel bir tanımla, idare tarafından bizzat ya da onun yakın denetim ve gözetimi altında özel hukuk kişileri tarafından yürütülen ve tatmininde kamu yararı bulunan (yasama organınca karar kılınan) faaliyetlerdir⁶³. Kaldı ki, inceleme konumuz bağlamında; bu hizmeti gören bir Kurumun oluşturulması da yasa koyucunun anılan hizmetin görülmesinde kamu yararı tespit etmiş olduğunun bir göstergesidir. Söz konusu kamu hizmetinin niteliğinin belirlenmesi ise, idarenin hizmeti görmekteki yükümlülüklerinin sınırlarını tespit etmek bakımından önem taşımaktadır. Bu noktada Kurumun idari teşkilat içerisinde düzenleyici ve denetleyici bir kurum olarak öngörülmüş olması da yol gösterici niteliktedir⁶⁴. Bilindiği üzere düzenleyici ve denetleyici kamu kurumları, kamusal ve özel kesim etkinliklerinin temel hak ve hürriyetler ile ilişkili hale geldiği alanlarda düzeni sağlama/koruma işlevini görmektedir⁶⁵. Söz konusu işlev düzenleme yapmak, gözetimde bulunmak, yaptırım

17.04.2019, Hukuki güvenlik ilkesinde, devletin faaliyetleri ve bilhassa idari işlevin bireyler bakımından öngörülebilirliğine güven duyulmasının ve bu güvenin de hukuk düzeni tarafından korunmasının söz konusu olduğu yönünde bkz. **Dalkılıç, Elvin Evrim** (2016) Avrupa ve Türk İdare Hukukunda Hukuki Güvenlik ve Meşru Beklentilerin Korunması, Ankara, Turhan Kitabevi, s. 107.

⁶² Bkz. **Akyılmaz**, s. 72 vd.; İnsan onuru, özgürlükçü bir hukuk devletinde devletin ve hukuk düzeninin esaslı unsuru olarak kabul edilmektedir. **Şimşek, Oğuz** (2008) Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, İstanbul, Beta Yayınevi, s. 129.

⁶³ Bkz. **Akyılmaz/Sezginer/Kaya**, s. 544.

⁶⁴ Bkz. **Akyılmaz/Sezginer/Kaya**, s. 296-298.,6698 sayılı Kanun bakımından örnek teşkil eden 95/46 sayılı Avrupa Birliği Direktifi ile ülkelere veri denetim otoritesi kurma görevi verilmiş olup, uygulamada iki tür yapılanma ortaya çıkmıştır. Bunlardan ilki daha ziyade çözüm odaklı olan “ombudsman” modeli iken, bir diğeri “düzenleyici” (regulatory) model olarak da ifade edilen kişisel verilerin korunması kanununun uygulanmasını temin eden modeldir. **Akgül**, s. 159.

⁶⁵ **Günday, Metin** (2011) İdare Hukuku, 10. Baskı, Ankara, İmaj Yayınevi, s. 573, 574, Günday, aynı zamanda düzenleyici ve denetleyici kurumların kullandıkları yetkileri, özel kolluk yetkileri olarak nitelendirmektedir. **Günday**, s. 574.

uygulamak görev ve yetkisini de içermektedir⁶⁶. Bu anlamda, yapılan faaliyetin o alanda dirlik ve esenliği sağlamakta olduğu gerçeği, söz konusu hizmetin kamu hizmetinin özellikli bir türü olan⁶⁷ “kolluk hizmeti” olduğunu göstermektedir⁶⁸. O halde, Kişisel Verileri Koruma Kurumunun yürüttüğü hizmetin, kişisel veri sorumluları sicilinin tutulmasını kapsamak da dâhil bu bağlamda olduğu açıkça görülmektedir. Gerçekten de, Kurumun yasal görev ve yetkilerine genel olarak bakıldığında, veri korumanın düzgün bir şekilde işleyebilmesi amacıyla önlemler almak, çalışmalar yapmak, bu kapsamda idari yaptırım uygulayabilmekten oluştuğu görülmektedir. Varılan bu sonuç, kamu hizmetinin tabi olduğu temel kuralların, idarenin bu faaliyetleri dolayısıyla Kurumun yürüttüğü faaliyetler için de geçerli olmaya devam edeceğini de göstermektedir. Başka bir ifade ile kurum söz konusu hizmetin eşitlik ilkesine uygun bir şekilde⁶⁹, sürekliliğin ve değişkenliğin gerekliliklerini sağlayarak, bedelsiz olarak görmek zorundadır⁷⁰. Ayrıca bu noktada belirtilmelidir ki, Kurum tarafından yürütülen faaliyetin kolluk faaliyeti olması, veri sorumluları sicili tutulması da dâhil olmak üzere, Kurum tarafından yürütülen faaliyetlerin kural olarak özel hukuk kişilerine gördürülemeyeceği anlamına gelmektedir⁷¹. Kamu hizmeti ilkelerinin kolluk faaliyeti bakımından da geçerli olacağını belirttiğimiz bu noktada, kolluk faaliyetinin klasik unsurları olan genel güvenlik, genel sağlık, dirlik ve esenlik yanında modern unsuru olarak

⁶⁶ **Akyılmaz/Sezginer/Kaya**, s. 297, 298.

⁶⁷ Aynı yönde ve farklı görüşler için bkz. **Akyılmaz/Sezginer/Kaya**, s. 575., “...*Bu itibarla, elektrik piyasası faaliyetlerinin, arz güvenliğini ve kamu hizmeti gerekliliklerini sağlayacak uyum içinde yürütülmesi adına düzenleme, denetleme ve kolluk faaliyetlerinde bulunma işlevlerinin kamu gücüyle yerine getirildiği bir kamu hizmeti faaliyeti olduğu sonucuna ulaşılmaktadır...*”, Danıştay 13. Dairesi, E: 2015/3731, K: 2018/3338, T: 26.11.2018.

⁶⁸ Söz konusu faaliyetin kolluk şeklinde nitelenmesi için bkz. **Günday**, s. 574.

⁶⁹ Bu bağlamda Türkiye’de ikametgâhi bulunan ve bulunmayan veri sorumlularının kayıt süreçlerinde eşit muameleye tabi tutulmaları önem arz etmektedir.

⁷⁰ İlkeler için bkz. **Akyılmaz/Sezginer/Kaya**, s. 547 vd.

⁷¹ Bkz. **Akyılmaz/Sezginer/Kaya**, s. 576, 578.; Bir idari faaliyetin kolluk olarak nitelendirilmesi, yargısal denetimde - örneğin kolluk faaliyetinin amacının kamu düzenini gerçekleştirmek olması gerektiği gibi-, faaliyetin kendi özelliğinden kaynaklanan farklı hususların dikkate alınmasını gerekli kılacaktır. Örneğin, kolluk işlemleri denetimine ilişkin bkz. **Akyılmaz/Sezginer/Kaya**, s. 606-608, ayrıca bkz. **Günday**, s. 314-316.

karşımıza çıkan “insan onuru⁷²” nu koruma işlevinin, Kurumun faaliyetlerindeki önemi de açıkça görülmektedir⁷³. İnsan onuru, en genel şekliyle “bireyin kendine karşı duyduğu özsaygı⁷⁴” olarak tanımlanmaktadır. Soyut bir kavram olan “insan onuru”; insanın fiziksel ya da zihinsel özellikleri, cinsiyet, din, dil gibi kendisinin belirleme gücünde olmadığı özelliklerden bağımsız olup, salt insan olmakla açıklanabilir niteliktedir⁷⁵. İnsan onurunun korunması aynı zamanda kişiliğin korunmasının da bir ön koşulu olarak görülmektedir⁷⁶. Bu sebeple bireyin kişiliğinin korunması aynı zamanda kolluğun (modern) yeni bir unsuru olan⁷⁷ insan onurunun da korunmasına bağlıdır. Kurumun düzenleme ve denetleme alanında yer alan faaliyetin konusunun “kişisel veri” olması da bu durumu açıkça gözler önüne sermektedir. Nitekim, Anayasa Mahkemesi bu gerçeği bir kararında “...46. Kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı, kişinin insan onurunun korunması ve kişiliğini serbestçe geliştirebilmesi hakkının özel bir biçimi olarak bireyin hak ve özgürlüklerini kişisel verilerin işlenmesi sırasında korumayı amaçlamaktadır. Bilişim teknolojilerindeki gelişmeler sonucunda geleneksel yöntemlerle mümkün olmayan çok sayıda verinin toplanabilmesi, daha önce birbirinden ilişkisiz şekilde tutulan pek çok verinin merkezî olarak bir araya getirilebilmesi, verilerin veri eşleştirme ve veri madenciliği gibi ileri teknolojik imkânlarla analize tabi tutulmak suretiyle veriden yeni veriler üretme kapasitesinin artması, verilere erişim ve veri transferinin kolaylaşması,

⁷² Fransız Danıştay’ının 1995 tarihli Commune de Morsang-sur-Orge kararı ile, insan onurunun, kamu düzeninin genel ahlak ögesinden ayrılarak, mutlaklaştığı ve kamu düzeninin müstakil bir unsuru haline geldiği ifade edilmektedir. **Tekinsoy Okay, Özge** (Mart 2011) İdare Hukukunda Kamu Düzeni Kavramı, İstanbul, 12 Levha Yayınları, s. 136., **Şeşen Çelik, Hülya** (2018) Kamu Düzeni Kavramının Dirlik ve Esenlik Unsuru, Ankara, Seçkin Yayınevi, s. 23,24.;

⁷³ Genel güvenlik, genel sağlık, dirlik ve esenliğin kolluk faaliyetinin klasik unsurları olup, genel ahlakın bu unsurlara sonradan dâhil olduğu yönünde bkz. **Şeşen**, s. 21.

⁷⁴ Aktarım için bkz. **Akyılmaz/Sezginer/Kaya**, s. 75,76.

⁷⁵ **Gümüş, A. Tarık** (Aralık 2010) Sosyal Devlet Anlayışının Gelişimi ve Dönüşümü, İstanbul, 12 Levha Yayınları, s.189,190.

⁷⁶ **Sancakdar, Oğuz** (2017) “Kamu Hukukunda Kişiliğin Korunması”, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, S.1, KİBB (Hukuk Eserleri BB).

⁷⁷ Bkz. **Tekinsoy Okay**, s. 136, **Şeşen**, s. 23,24.

kişisel verilerin ticari işletmeler için kıymetli bir varlık niteliği kazanması neticesinde özel sektör unsurlarınca oluşturulan risklerin daha yaygın ve önemli boyutlara ulaşması, terör ve suç örgütlerinin kişisel verileri ele geçirme yönündeki faaliyetlerinin artması gibi etkenler günümüzde kişisel verilerin en üst seviyede korunmasını zorunlu kılmaktadır...⁷⁸ şeklinde ifade etmiştir. Kişisel verilerin korunması, kişiyi diğer kişilere (topluma) ve devlete karşı korumak işleviyle, negatif bir statü hakkı olarak kabul edilmekte ve kişiliğin korunmasında önemli bir araç olarak görülmektedir⁷⁹.

Bu bağlamda uygulamada sorun yaratması muhtemel olan ilkeler açısından bakıldığında; Kurum, “süreklilik” ilkesini teminen, sicil tutulması faaliyetini kesintisiz biçimde yerine getirmek durumundadır ki, hizmetin niteliği dikkate alındığında sürekliliğin yirmi dört saat kesintisizlik olarak anlaşılması gerekmektedir⁸⁰. Çünkü kişisel veri işleme faaliyeti, gündelik hayatın bir parçası olarak; pek çok kamusal ve özel alanda süre sınırlaması olmaksızın devam etmektedir. Bu noktada özellikle belirtilmesi gereken husus, sürekliliğin sadece zamansal bir sürekliliğin ötesinde aynı zamanda hizmetin bir düzen içerisinde yürütülmesi zorunluluğunu da içermesidir⁸¹. İdare kesintisizliği sağlarken aynı zamanda, sicil tutulması hizmetinin, elektronik/teknik sistemlerde yaşanan gelişmeler; sicil tutulmasında yaşanan sorunlar ve buna ilişkin talepler/ihyaçlar doğrultusunda tutulmasını da

⁷⁸ Anayasa Mahkemesi, E: 2017/180, K: 2018/109, T: 06.12.2018, Anayasa Mahkemesi Resmi Web Sayfası., Ayrıca bkz. **Kılınç**, s. 1159.; Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu, E: 2014/2242, K: 2015/4991, T: 09.12.2015.

⁷⁹ **Kılınç**, s. 1098, 1099.

⁸⁰ Süreklilik ilkesinin bazı temel hizmetlerde kesintisizliğe kadar varabilmesini gerektirirken, bazı hizmetler bakımından işleyişteki düzenliliği ifade ettiği, bu bağlamda hizmet- ihtiyaç ilişkisinin de dikkate alınması gerektiği konusunda bkz. **Ataşayan, M. Gözde** (Kasım 2012) Kamu Hizmetlerinin Süreklilik ve Düzenlilik İlkesi, İstanbul, 12 Levha Yayınları, s. 67,68., Ayrıca bkz. **Günday**, s. 334, 335., “...Toplu ulaşım hizmetinin, kamu yararına, bir gereksinimi karşılayan kamu hizmeti niteliğinde bir faaliyet olduğu açık olup bu nedenle sürekli ve düzenli bir biçimde yürütülmesi esastır. Bu süreklilik kamu hizmetinin mutlak bir şekilde her an yürütülmesi anlamına gelmemektedir. Kamu hizmetinin yürütülmesi ile giderilecek olan gereksinimin kendini hissettirdiği anda kesintisiz olması esastır...” Danıştay 8. Dairesi, E: 2007/8336, K: 2009/2995, T: 06.05.2009.

⁸¹ **Akyılmaz/Sezginer/Kaya**, s. 548.

sağlamak durumundadır. Başka bir ifade ile hizmet; değişkenlik ilkesi uyarınca, ilerleyen teknoloji ve ortaya çıkan ihtiyaçlar dikkate alınmak suretiyle en etkili şekilde yerine getirilmelidir⁸². Hayatın olağan akışı içerisinde veri sorumluları sicili tutulması kapsamında meydana gelmesi muhtemel sorunlar; bilhassa bu iki ilkenin uygulanmasındaki eksikliklerden kaynaklanabilecek olup; yaşanacak aksamalar ve gecikmeler, idare hukuku anlamında sonuçları da beraberinde getirecektir.

IV. SİCİLİN TUTULMASINDA MUHTEMEL SORUNLAR VE İDARENİN SORUMLULUĞU

A. KARŞILAŞILABİLECEK MUHTEMEL SORUNLAR

Sicilin tutulması faaliyetinde ortaya çıkması muhtemel sorunların ilk akla gelebilen örneği, sicildeki kayıtların güncelliğinin sağlanmaması/sağlanamaması olarak görülebilir. Veri Sorumluları Sicili Hakkında Yönetmelik m. 5/1/e uyarınca sicile sunulan ve sicilde yayınlanan bilgilerin eksiksiz, doğru, güncel ve hukuka uygun olmasından veri sorumluları sorumludur⁸³. Ancak Yönetmelik veri sorumlularının bu yükümlülüklerini yerine getirmelerini sağlama görevini başka bir ifadeyle aslında sicilin güncel şekilde tutulmasının sağlama görevini Kuruma yüklemiştir. Anılan Yönetmeliğin 6. maddesine bakıldığında, Başkanlık (Kurum), Sicilin oluşturulması, idaresi, güncel biçimde tutulması ve muhafaza edilmesi amacıyla; VERBİS'in kurulması ve işletilmesi için gerekli teknik ve idari tedbirleri almakla görevlendirilmiştir. Ayrıca yine Yönetmeliğin 7. maddesinde Kurumca açıklanacak bilgilerin güncel olması öngörülmektedir. Ek olarak, 6698 sayılı Kanun m. 18 ve Yönetmelik m. 17 uyarınca, veri sorumluları siciline kayıt ve bildirim yükümlülüğüne aykırı hareket edenler hakkında Kurumun idari para cezası uygulama yetkisinin aynı zamanda idare bakımından bir kontrol yükümlülüğü de getirmekte olduğu açıktır. Yine,

⁸² **Günday**, s. 335, **Akyılmaz/Sezginer/Kaya**, s. 551, 552.

⁸³ Ayrıca Yönetmelik m. 9/2 uyarınca kişisel verilere ilişkin bilgilerin veri sorumluları tarafından sicile bildirimleri, VERBİS üzerinden yapılmaktadır., Ayrıca bkz. Yönetmelik m. 10., Yönetmelik m. 5/1/g.

Yönetmeliğin 18. maddesi ile, Yönetmeliğin uygulanması sırasında doğacak tereddütleri ve uygulamaya ilişkin aksaklıkları gidermeye ve uygulamayı yönlendirmeye, ilke ve standartları belirlemeye ve uygulama birliğini sağlayacak gerekli düzenlemeleri yapmaya, bu hususta gerekli her türlü bilgi ve belgeyi istemeye, bu Yönetmelikte yer almayan konularda ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde karar vermeye Kurulun yetkili kılınması da, hizmetin görülmesinde ortaya çıkacak mevcut sorunlarda, Kurumun doğrudan muhatap olduğunu açıkça göstermektedir. Son olarak, sicil bilgilerinde değişiklik yapılması ya da sicilden silinme konusunda Kuruma bildirim yapma yükümü temel olarak veri sorumlusu bakımından öngörülmüş olmakla beraber⁸⁴, yukarıda aktarılan hükümlerle beraber ele alındığında veri sorumlularını bu konuda eğitime ve yönlendirme görevi Kuruma aittir. Bu bağlamda akla gelebilecek bir diğer muhtemel sorun, yapılan arşivlemede karışıklıklar yaşanması olabilecektir⁸⁵. Az önce de aktarılan düzenlemelerden

⁸⁴ Yönetmelik m. 13: “Kayıt bilgilerinde değişiklikler (1)Veri sorumluları, Sicilde kayıtlı bilgilerde değişiklik olması halinde meydana gelen değişiklikleri, değişikliğin meydana geldiği tarihten itibaren yedi gün içerisinde VERBİS üzerinden Kuruma bildirir.”, Yönetmelik m. 14: “Sicil kaydının silinmesi (1) Veri sorumlusu, sicil kaydının silinmesine ilişkin olarak VERBİS üzerinden Kuruma başvurur. (2) Kayıt yükümlüğünü gerektiren faaliyet sona erer ya da ortadan kalkarsa, sicil kaydı silinir. Bu kayıtlar, istendiğinde erişilebilir olmakla birlikte üzerinde herhangi bir değişiklik yapılamayacak şekilde tutulur.(3) Sicil kaydının silinmesi veri sorumlusunun Sicile kayıtlı olduğu dönemdeki yükümlülüklerini ortadan kaldırmaz”.

⁸⁵ Ayrıca Yönetmelikte m. 9/6 da yer alan “VERBİS içerisinde belirtilen başlıkların ve içeriklerinin, veri sorumlusunun gerçekleştirdiği faaliyetleri ve Sicile iletmesi gereken bilgileri tam olarak kapsamaması durumunda; veri sorumlusu bu bilgileri ayrıca VERBİS içerisinde bu amaca ilişkin ayrılan “Diğer” başlıklı bölümlere girerek Sicile bildirimini tamamlar” hükmü Kurum sayfasında “VERBİS’te yer alan veri kategorileri Kurul tarafından veri sorumluları için kolaylık sağlaması bakımından bazı veriler için üst başlıklar halinde belirlenerek ilgili ekranlarda listelenmiştir. Bu başlıklar arasında, kayıt yapılması istenilen bir veri kategorisi yok ise “Diğer Bilgiler” kısmından yeni veri kategorisi manuel olarak eklenebilmektedir. Bu şekildeki ekleme imkânı, sadece “Veri Kategorisi” için değil “İşleme Amaçları”, “Alıcılar”, “Kişi Grupları”, “Güvenlik Tedbirleri” ekranları için de geçerlidir” şeklinde açıklanmakla beraber, sicil kaydında karışıklık yaratma potansiyeline sahip olabileceği ifade edilmelidir. <https://verbis.kvkk.gov.tr/UploadedFiles/SORULARLA_VERB%C4%B0S.pdf>, Ayrıca bkz. <https://verbis.kvkk.gov.tr/UploadedFiles/VER%C4%B0_SORUMLULARI_S%C4%B0C%C4%B0L%C4%B0_B%C4%B0LG%C4%B0_S%C4%B0STEM%C4%B0_KILAVUZU.PDF>

de anlaşılabilirliği üzere, sicilın doğru tutulması da, sahip olduğu yetkiler bağlamında Kurumun görevlerinden bir tanesini oluşturmaktadır ve yine yukarıda ifade edildiği üzere kamu hizmeti ve özelinde de kolluk faaliyetinin yerine getirilmesi, düzenliliği içeren bir süreklilik gerektirmektedir. Teknolojik yenilikler ve ortaya çıkan gereksinimlere ⁸⁶ uyumluluk sağlanmama/sağlanamama bağlamında faaliyette ortaya çıkabilecek aksaklıkların da muhtemel bir diğer sorun olabileceği bu bağlamda belirtilmelidir.

B. İDARENİN SORUMLULUĞU ve SORUMLULUK TÜRÜ

1. Genel Olarak İdarenin Sorumluluğu

Yukarıda anılan bilgiler bir araya getirildiğinde, veri sahibinin sicilın güncel, doğru, gelişmelere uygun tutulmamasından kaynaklanan zararının doğması halinde, idarenin (Kurumun) mali sorumluluğuna ilişkin ilkeler gündeme gelecektir⁸⁷. Bilindiği üzere, idarenin sorumluluğu temel olarak

⁸⁶ Bkz. **Akyılmaz/Sezginer/Kaya**, s. 551, **Günday**, s. 335.

⁸⁷ Nitekim Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun 17.12.2019 Tarih ve 2019/387 sayılı, - 28.12.2019 tarih ve 30992 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan- kararında sicilde yaşanan sorunlara değinilmekte ve yukarıda anılan görevleri ifa kapsamında veri sorunlarına hatırlatmada bulunulup, aynı zamanda sicile kayıt süresi uzatılmaktadır: *"...Bu amaçlardan da anlaşılacağı üzere Sicile kayıt ve bildirim yükümlülüğu, sadece süresinde VERBİS'e kayıt olunmasını değil, bununla birlikte VERBİS'e beyan edilen bilgilerin tüm kişisel veri işleme faaliyetlerini kapsayacak şekilde doğru, güncel ve güvenilir bilgilerin de beyan edilmesini kapsamaktadır. VERBİS veri tabanı üzerinden özellikle son günlerde iletilen bildirimlerle ilgili olarak yapılan araştırmada, bazı bildirimlerde işlendiği beyan edilen kişisel verilerle işleme amaçlarının, aktarım gerçekleştirildiği beyan edilen alıcı/alıcı gruplarının, veri konusu kişi gruplarının, alınan teknik ve idari tedbirlerin, özel nitelikli kişisel veriler için alınması gereken yeterli önlemlerin, yurtdışına veri aktarımının ve saklamaya ilişkin beyan edilen sürelerin örtüşmediği, bu konuda ciddi yanlışlıkların ve Kanuna/yönetmeliklere aykırılıkların olduğu görülmektedir. Bu durumun nedenlerinden birisinin de Kanunun 18 inci maddesinde öngörülen yaptırımlarla karşılaşmamak adına Kurul tarafından belirlenen süre içerisinde bir kayıt gerçekleştirmek olduğu anlaşılmaktadır... Veri sorumlularınca Sicile kayıt ve bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmesi amacıyla VERBİS'e girilen bilgiler üzerinden Kurul tarafından yapılan araştırma ve değerlendirme sonucunda; a)Sicile kayıt ve bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmesi kapsamında; -Bazı veri sorumlularının sadece kayıt başvuru formunu iletmediğinin*

“kusur sorumluluğu” ve “kusursuz sorumluluk” olarak iki kategoriye ayrılmakta⁸⁸, kusur sorumluluğu ise sorumluluğun somut duruma uygulanacak ilk şekli olup⁸⁹, “hizmet” kusuru şeklinde ortaya çıkmaktadır⁹⁰.

Hizmet kusurunun anlamı en genel şekliyle “... idarenin, yasalarla kendisine görev olarak verilen kamu hizmetlerinin ifasında önce gerekli teşkilatı

görüldüğü, Kanununun 16 ncı maddesinde yer alan yükümlülüğün kayıt ve bildirim kapsadığı, bu nedenle Kurumca iletilen “kullanıcı adı” ve “parola” ile VERBİS’e giriş yapılarak kişisel veri işleme faaliyetlerine ilişkin bildirim tamamlanması gerektiğinin, - Sicile kayıt ve bildirim yükümlülüğününün asıl amacının kişisel veri işlemede şeffaflık, kişisel verilerin gelişigüzel işlenmesinin önüne geçilerek kişisel veri işleme faaliyetlerinin disiplin altına alınması, bu alanda kültür ve farkındalık oluşması, veri sorumlularının kişisel verisini işlediği kişilere hesap verebilmesi, veri sorumlularının Kanuna uyumu ve istisna kapsamında olmayan tüm veri sorumlularının Sicile kaydolmasınının sağlanması olduğunun, -Sicile kayıt ve bildirim yükümlülüğününün sadece Kanunda öngörülen yaptırımlarla karşılaşmamak adına süresi içerisinde bir kayıt gerçekleştirmek olarak anlaşılması gerektiği, bu amaca yönelik kayıt ve bildirimlerin Kanuna aykırılık teşkil edeceğinin, - Özellikle son zamanlarda VERBİS e iletilen bildirimler incelendiğinde, birçok bildirimde kişisel veriler ile işleme amaçları, alıcı/alıcı grupları, veri konusu kişi grupları, alınan teknik ve idari tedbirler, yeterli önlemler, yurtdışına veri aktarımı ve saklama sürelerinin örtüşmediği, bu konuda ciddi yanlışlıklar ve mevzuata aykırılıklar olduğunun görüldüğününün, -VERBİS’e beyan edilen bilgilerin doğru ve güncel olması gerektiği, bu bilgilerden ilgili veri sorumlusunun sorumlu olduğunun, -Sicile kayıtlı yükümlü olan veri sorumlularının Veri Sorumluları Sicili Hakkında Yönetmelik gereği kişisel veri işleme envanteri hazırlamak zorunda olduğunun ve VERBİS’e girilen bilgilerin bu envantere dayalı olarak hazırlanması gerektiğinin,- Veri sorumlularının VERBİS’e kayıt ve bildirim yükümlülüğünü yerine getirirken öncelikle kişisel veri işlenmekte olan tüm süreçleri içerecek şekilde kişisel veri işleme envanteri hazırlaması ve VERBİS’e bildirim yapılırken gelişigüzel değil mutlaka söz konusu envanter baz alınarak giriş yapılması gerektiğinin,- Sicilde kayıtlı bilgilerde değişiklik olması halinde meydana gelen değişiklikleri, değişikliğin meydana geldiği tarihten itibaren yedi gün içerisinde VERBİS üzerinden Kuruma bildirilmesi gerektiğinin tüm veri sorumlularına hatırlatılmasına, ...”

⁸⁸ “...İdare, kural olarak yürüttüğü kamu hizmetiyle nedensellik bağı kurulabilen zararları tazminle yükümlü olup; idari eylem ve/veya işlemlerden doğan zararlar idare hukuku kuralları çerçevesinde, hizmet kusuru veya kusursuz sorumluluk ilkeleri gereği tazmin edilmektedir...” Danıştay 10. Dairesi, E: 2018/4000, K: 2019/1895, T: 11.03.2019.

⁸⁹ Aydın, Muhammed Ali (Ocak 2016), İdarenin Hizmet Kusurundan Doğan Sorumluluğu, Ankara, Adalet Yayınevi, s. 89.

⁹⁰ Çağlayan, s. 621.

kurmak; bu teşkilatın aynı, şahsi ve mali imkan ve araçlarını hizmete hazır tutmak, hizmetin ifası sırasında hizmetin zamanında ve gereği gibi işlenmesini devamlı olarak gözetmek ve hizmetin işleyişini kontrol etmek zorunda olduğu açıktır. Bir hizmetin kuruluşunda, düzenlenişinde veya işleyişindeki nesnel nitelikli bozukluk, aksaklık veya boşluk olarak tanımlanabilen hizmet kusuru; hizmetin kötü işlemesi, geç işlemesi veya hiç işlememesi hallerinde gerçekleşmekte ve idarenin tazmin yükümlülüğünün dahi doğmasına yol açmaktadır. Bu bağlamda hizmet kusuru, özel hukuktaki anlamından uzaklaşarak nesnelleşen, anonim bir niteliğe sahip, bağımsız karakteri olan bir kusur olup, hizmet kusurundan dolayı sorumluluk, idarenin sorumluluğunun doğrudan ve asli nedenini oluşturmaktadır...⁹¹. Aktarılan kararda ifade edilen hizmetin işleyişindeki bozukluk, aksaklık ya da boşluk, başka bir ifade ile sorumluluğa neden olan idareye atfedilen davranış ise; idarenin bir işleminden ya da eyleminden kaynaklanabilecek olup; idari eylemden kaynaklanma ise, idarenin aktif bir faaliyeti yansırsa, görevine girmekte olan bir konuda hareketsiz kalması⁹² şeklinde de ortaya çıkabilecektir⁹³. Nitekim Danıştay da bu hususu "...İdari eylem, idarenin işlevi sırasında bir hareketi, bir davranışı, bir tutumu veya hareketsizliği; idari karar ve işlemle ilgisi olmayan, başka bir deyişle öncesinde, temelinde bir idari karar veya işlem olmayan salt maddi tasarrufları ifade etmektedir..."⁹⁴ demek suretiyle teyit etmektedir.

2. Sorumluluk Türünün Saptanması ve Sonuçları

Yukarıda karşılaştırılması muhtemel sorunlar olarak ifade edilen hususlara da bakıldığında, veri sorumluları sicili bağlamında söz konusu olabilecek sorumluluk doğurucu ihtimallerin idarenin görev alanına giren bir konuda harekete geçmemek/yeterli derecede etkin kalamamak şekillerinde

⁹¹ Danıştay 9. Dairesi, E: 2015/9759, K: 2019/2208, T: 20.05.2019, Danıştay 10. Dairesi, E: 2018/4000, K: 2019/1895, T: 11.03.2019.

⁹² Bkz. **Günday**, s. 383.

⁹³ Ayrıca söz konusu eylem bir işlemin icrasında ortaya çıkabileceği gibi; bir idari işleme dayanmaksızın, bir idari faaliyet sırasında ortaya çıkan bir ameliye şeklinde de ortaya çıkabilecektir. **Günday**, s. 383.

⁹⁴ Danıştay 2. Dairesi, E: 2018/4122, K: 2019/1848, T: 10.04.2019.

ortaya çıkabileceğini söylemek yanlış olmayacaktır. O halde, sicilin güncelliğinin ve doğruluğunun (ya da ilerleme ve yeniliklere uygunluğunun) sağlanamaması, veri sahibinin kişilik hakları bakımından zarar doğuran sonuçlara yol açmış ise, bu durum kamu hizmetinin işleyişinde süreklilik ve düzenlilik (ya da değişkenlik) sağlama anlamında bir aksaklık ve bozukluk oluşturup, Anayasa m. 125'in "*İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür.*" hükmüne uygun olarak, ortaya çıkan zararlar bakımından idarenin hizmet kusuru çerçevesinde sorumlu tutulabileceği açıktır⁹⁵. Ayrıca, idare veri sahibinin talep ettiği zarar miktarını karşıladıktan sonra, Anayasa m. 129/5 hükmü uyarınca⁹⁶, ortaya çıkan zararda "kast" ya da "ağır ihmal" derecesinde kusuru olan⁹⁷ kamu görevlilerine de rücu edebilecektir; hatta anılan hükmün lafzı uyarınca idarenin bu noktada bir takdir hakkı bulunmayıp, rücu etmek zorunludur⁹⁸. Bu noktada idarenin (mali) sorumluluğu hususu yanında; veri sorumluları sicili tutulmasında Kurumdan kaynaklı ortaya çıkabilecek aksaklıklar sebebiyle memur/kamu görevlileri bakımından ilgili mevzuat çerçevesinde disiplin hukuku anlamında sorumluluk doğabileceği de ayrıca ifade edilmelidir. Son olarak belirtilmesi gereken bir konu da, kayıt ve bildirim yükümlülüğüne aykırı davranılmasının veri sorumluları bakımından da disiplin sorumluluğu yaratabileceğidir. Bu durum, veri sorumluluğu sıfatının idari birimlerde söz konusu olması durumunda gündeme gelebilecektir: Nitekim Yönetmeliğin 17. maddesi uyarınca⁹⁹, "*Veri sorumluları siciline kayıt ve bildirim yükümlülüğüne aykırı*

⁹⁵ Aynı yönde bkz. **Atasayan**, s. 297, 341-344., Ayrıca hizmet kusuru çerçevesinde veri sahibinin zararlarını gideren idarenin de; -hizmet kusuruna sebebiyet veren haller bakımından- veri sorumlusunun kusurunu ispatı halinde veri sorumlusuna bu oranda rücu edebilmesi de mümkün olabilecektir.; Bu noktada ayrıca belirtilmelidir ki, 6698 sayılı Kanun m. 14/3 uyarınca "*...Kişilik hakları ihlal edilenlerin, genel hükümlere göre tazminat hakkı saklıdır*" hükmü sebebiyle, veri sahibinin; bu kanundaki yükümlülüklerini ihlali halinde, veri sorumlusunu sorumlu tutması da söz konusu olabilecektir.

⁹⁶ Anayasa m. 129/5: "*...Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlardan doğan tazminat davaları, kendilerine rücu edilmek kaydıyla ve kanunun gösterdiği şekil ve şartlara uygun olarak, ancak idare aleyhine açılabilir...*".

⁹⁷ **Akyılmaz/Sezginer/Kaya**, s. 748.

⁹⁸ **Akyılmaz/Sezginer/Kaya**, s. 746.

⁹⁹ Aynı yönde bkz. Kanun m. 18/3.

*hareket edilmesi eyleminin, kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları bünyesinde işlenmesi hâlinde, Kurulun yapacağı bildirim üzerine, ilgili kamu kurum ve kuruluşunda görev yapan memurlar ve diğer kamu görevlileri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında görev yapanlar hakkında disiplin hükümlerine göre işlem yapılır ve sonucu Kurula bildirilir*¹⁰⁰.

SONUÇ

Çalışma içerisinde pek çok kez ifade edildiği üzere, kişisel veriler ve bu verilerin korunması konusu; bugüne kadar daha ziyade özel yaşamın gizliliği çerçevesinde ele alınmıştır. Ancak konunun giderek artan önemi sebebiyle, konu son dönemlerde bağımsız bir hak niteliği kazanmaya başlamıştır. Ancak, kişisel verilerin korunması kişilik hakkı alanı içinde yer almakta olup, her durumda özel bir korumayı gerekli kılmaktadır. Son yıllarda iletişim teknolojileri, hizmetlerin görülme şekli ve içeriğindeki değişimler, kişileri hem idareler hem de özel hukuk kişileri şeklinde karşımıza çıkan veri sorumluları (ve de onların sorumluluğunda veri işleyenler) ile karşı karşıya getirmiştir. Anılan durum, kişisel verilerin korunması kapsamında güvenlik ihtiyacını daha da hissedilir kılmıştır.

Uzun yıllardır dünya genelinde yaşanan bu eğilim Türkiye bakımından 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile belirgin şekilde ortaya konulmuş ve görünür bir hal almıştır. Kanun, verileri işlenen gerçek kişileri korumak bakımından çeşitli önlemler öngörmektedir. Bu önlemlerden bir tanesi de, işlenen kişisel verileri ve bu verilerin çeşitli detaylarını kategorik olarak kamuya açık hale getirerek, veri sorumlularını hesap verebilir hale getirmeyi amaçlayan veri sorumluları sicili bilgi sisteminin öngörülmesidir. Veri sahibi bu sicil kaydı aracılığı ile kendisine ait verilerin hangi kapsam, amaç ve sürelerle işlenerek aslında özel alanına müdahale edilmekte olduğunu öğrenerek, yasal haklarını kullanma ve kendini koruma imkânına sahip

¹⁰⁰ Ayrıca Kanun m. 18/2 ile Yönetmelik m. 17/1 uyarınca, veri sorumluları siciline kayıt ve bildirim yükümlülüğüne aykırı hareket eden özel hukuk gerçek ve tüzel kişileri hakkında ayrıca idari para cezası da uygulanabilecektir.

olmaktadır. İşte bu sebeple, veri sorumluları bakımından mevzuat gereği zorunluluk olan kayıt yükümlülüğüne Kanun ile doğrudan ya da (Kanunla) Kurula yetki verilerek Kurul Kararı aracılığı ile istisna getirilme imkânı tanınması, bireyin mevzuat uyarınca sahip olduğu pek çok hakkını kullanamaması, dolayısıyla kişilik hakkının korunma imkânının sınırlandırılması/ortadan kaldırılması anlamına gelmektedir. Makalede ifade edildiği üzere, idare tarafından getirilecek istisna bakımından yargı yoluna başvurmayaya yasal ve teorik olarak bir engel bulunmamakla beraber, böyle bir başvuru dava açma süreleri çerçevesinde fiilen pek de mümkün görünmediği gibi, mümkün olduğu hallerde de yargısal sürecin belirli bir zaman aldığı düşünüldüğünde; işlevsel görünmemektedir. Bu sebeple, veri sahibinin 6698 sayılı Kanun çerçevesinde kendisine tanınan hakları gereği gibi kullanabilmesinin önemli bir aracı olan (veri sorumlularının) veri sorumluları siciline kayıt yükümlülüğü konusunda muafiyet getirilmesine imkânı sağlanması; konusuna ihtiyatla yaklaşmak gerekmektedir. Ayrıca, kayıttan muafiyet halinde, -muaf tutulan veri sorumluları bakımından- Kurum tarafından bir gözetim mekanizması sağlanabilmesi de önem arz etmektedir. Sicile kaydın gerçekleştirildiği durumlarda ise, sicilinin kendinden beklenen görevi görerek veri sahipleri bakımından güvence işlevi görmesinin, sicil tutma faaliyetinin bir süreklilik ve düzen (aynı zamanda ilerleme ve yeniliklere uygunluk) içinde gerçekleştirilmesi ile sağlanabileceği açıktır. Bu şekilde bir işleyiş sağlanamaması veri sahipleri için kişilik hakkı bağlamında zarar doğurabileceği gibi; idare bakımından da mali ve (memur/kamu görevlileri bağlamında) disiplin hukuku anlamında sonuçlar ortaya çıkarabilecektir.

KAYNAKÇA

- Akgül, Aydın** (2014) Danıştay ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kişisel Verilerin Korunması, İstanbul, Beta Yayınevi.
- Akyılmaz, Bahtiyar** (2000) İdari Usul İlkeleri Işığında İdari İşlemin Yapılış Usulü, Ankara, Yetkin Yayınları.
- Akyılmaz, Bahtiyar/Sezginer, Murat/ Kaya, Cemil** (Ekim 2019), Türk İdare Hukuku, Yenilenmiş 11. Baskı, Ankara, Savaş Yayınevi.
- Atasayan, M. Gözde** (Kasım 2012) Kamu Hizmetlerinin Süreklilik ve Düzenlilik İlkesi, İstanbul, 12 Levha Yayınları.
- Aydın, Muhammed Ali** (Ocak 2016) İdarenin Hizmet Kusurundan Doğan Sorumluluğu, Ankara, Adalet Yayınevi.
- Çağlayan, Ramazan** (Ağustos 2010) İdari Yargılama Hukuku, Güncellenmiş 10. Baskı, Ankara, Seçkin Kitabevi.
- Dalkılıç, Elvin Evrim** (2016) Avrupa ve Türk İdare Hukukunda Hukuki Güvenlik ve Meşru Beklentilerin Korunması, Ankara, Turhan Kitabevi.
- Gümüş, A. Tarık** (Aralık 2010) Sosyal Devlet Anlayışının Gelişimi ve Dönüşümü, İstanbul, 12 Levha Yayınları.
- Günday, Metin** (2011) İdare Hukuku,10. Baskı, Ankara, İmaj Yayınevi.
- Kaya, Cemil** (Aralık 2011) Assessing the Transfer of Personal Data in the European Union in the Light of the Data Protection Directive, İstanbul, 12 Levha Yayınları.
- Öztürk, K. Burak** (2015) Hak Arama Özgürlüğü Çerçevesinde Zorunlu İdari İtiraz, Ankara, Yetkin Yayınları.
- Sezginer, Murat** (2000) İptal Davasının Uygulama Alanı Bakımından Ayrılabilir İşlem Kuramı, Ankara, Yetkin Yayınları.
- Şeşen Çelik, Hülya** (2018) Kamu Düzeni Kavramının Dirlik ve Esenlik Unsuru, Ankara, Seçkin Yayınevi.
- Şimşek Oğuz** (2008) Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, İstanbul, Beta Yayınevi.
- Taştan, Furkan Güven** (Temmuz 2017) Türk Sözleşme Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, İstanbul, 12 Levha Yayınları.
- Tekinsoy Okay, Özge** (Mart 2011) İdare Hukukunda Kamu Düzeni Kavramı, İstanbul, 12 Levha Yayınları.

ELEKTRONİK KAYNAKÇA

Aşkoğlu, Şehriban İpek (2019), “Veri Sorumlularının Aydınlatma Yükümlülüğü -Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda”, KVKD, C.1., S.2, < <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/904836>>

Kılınç, Doğan (2012), “Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 61, S. 3, < <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/623968> >

Küzeci, Elif (2010), “Kişisel Verilerin Korunması”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (YÖK Ulusal Tez Merkezi)

Sancakdar, Oğuz (2017), “Kamu Hukukunda Kişiliğin Korunması”, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, S.1, KİBB (Hukuk Eserleri BB).

< <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/2032/Veri-Sorumlusu-Kimdir>>

<https://verbis.kvkk.gov.tr/UploadedFiles/SORULARLA_VERB%C4%B0S.pdf>

<https://verbis.kvkk.gov.tr/UploadedFiles/SORULARLA_VERB%C4%B0S.pdf>

<https://verbis.kvkk.gov.tr/UploadedFiles/VER%C4%B0_SORUMLULARI_S%C4%B0C%C4%B0L%C4%B0_B%C4%B0LG%C4%B0_S%C4%B0STEM%C4%B0_KILAVUZU.PDF>

<https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/EN/1983/12/rs19831215_1bvr020983en.html >

<<https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/14a17049-71da-4417-a07b-961f75a0070e.PDF>>

<<https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/a23bfe08-9b3a-4c2f-8a97-a259dcc0e667.PDF>>

<<https://www2.tbmm.gov.tr/d26/1/1-0541.pdf> >

<<https://www2.tbmm.gov.tr/d26/1/1-0541.pdf>>

<www.mevzuat.gov.tr>

Anayasa Mahkemesi Resmi Web Sayfası

Kazancı İçtihat Bilgi Bankası (KİBB)

Resmi Gazete (Mevzuat ve Kurul kararları için)